

Uzmanlık Tezleri Serisi No: 255

REKABET KURUMU

REKABET İHLALİNDEN
DOĞAN TAZMİNAT
DAVALARINA İLİŞKİN
USULİ MESELELER

BEYZA BAHADIRHAN

**REKABET İHLALİNDEN
DOĞAN TAZMİNAT
DAVALARINA İLİŞKİN
USULİ MESELELER**

Beyza BAHADIRHAN

Ankara 2026

©Bu eserin tüm telif hakları
Rekabet Kurumuna aittir. 2026

Baskı, Nisan 2026
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Ferhat Topkaya,
Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Doç Dr. Hakan BİLİR,
Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Haluk Recai BOSTAN
III. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı İmren KOL, Rekabet Kurumu
Başdanışmanı Nazlı VAROL'dan oluşan Tez Değerlendirme Heyeti
tarafından 04 Haziran 2024 tarihinde yürütülen Tez Savunma
Toplantısı sonucunda yeterli ve başarılı kabul edilmiştir.
Tez yazarı Beyza BAHADIRHAN, 02.09.2024 tarihinde yapılan Yeterlik
Sınavı ve 08.10.2024 tarihinde yapılan Sözlü Sınavda başarılı olmuş ve
Başkanlık Makamınının 22.10.2024 tarih ve 98993 sayılı onayı ile Rekabet
Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

443

“Sevgili aileme”

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR..... iii

GİRİŞ.....1

BÖLÜM 1

REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARINA GENEL BAKIŞ

1.1. REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARININ GENEL ÇERÇEVESİ.....2

1.2. REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARININ HUKUKİ NİTELİĞİ.....3

1.2.1. Hukuka Aykırı Fiil 5

1.2.2. Zarar 7

1.2.3. İlliyet Bağı.....9

1.2.4. Kusur 10

BÖLÜM 2

ABD VE AB REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVALARI

2.1. ABD REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVALARI.....12

2.2. AB REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVALARI.....19

BÖLÜM 3

TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARINA İLİŞKİN USULİ MESELELER

3.1. ZAMANAŞIMI 26

3.1.1. Rekabet İhlallerinden Doğan Tazminat Davalarında Uygulanacak Zamanaşımı Süresi.....27

3.1.2. Kabahatler Kanunu'ndaki Zamanaşımı Sürelerinin Rekabet İhlalleri Dolayısıyla Açılan Tazminat Davalarında Uygulanabilirliği.....28

3.1.3. Rekabet İhlallerinden Doğan Tazminat Davalarında Uygulanacak Zamanaşımının Başlangıcı 31

3.2. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	36
3.2.1. Görevli Mahkemenin Belirlenmesi	36
3.2.2. Yetkili Mahkemenin Belirlenmesi.....	42
3.3. DAVACI SIFATI	43
3.3.1. Rakip Teşebbüsler	44
3.3.2. Doğrudan ve Dolaylı Alıcılar	44
3.3.3. Şemsiye Etkisi Nedeniyle Zarar Görenler	51
3.4. DAVALI SIFATI	54
3.5. YARGILAMA GİDERLERİ.....	55
SONUÇ	60
ABSTRACT	63
KAYNAKÇA	64

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: AB'deki İlk Karar Tarihine Göre Kümülatif Karar Sayısı	25
--	-----------

KISALTMALAR

1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü	: 1/2003 sayılı Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması'nın 81 ve 82. Maddelerinin (ABİDA 101-102) Uygulanmasına Dair Konsey Tüzüğü (Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty)
5728 sayılı Kanun	: 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİDA	: Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
Avukatlık Kanunu	: 1136 sayılı Avukatlık Kanunu
Bkz	: Bakınız
Direktif	: 2014/104 sayılı Direktif (2014/104/EU Directive on Certain Rules Governing Actions for Damages Under National Law of Infringements of the Competition Law Provisions of the Member States and of the European Union)
DOJ	: ABD Adalet Bakanlığı (U.S. Department of Justice)
Eski BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Eski TCK	: 765 sayılı Türk Ceza Kanunu
FTC	: ABD Federal Ticaret Komisyonu (U.S. Federal Trade Commission)
GWB	: Alman Rekabet Kanunu (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen)
HK	: 492 sayılı Harçlar Kanunu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
KK	: 5326 sayılı Kabahatler Kanunu
Komisyon	: Avrupa Komisyonu
Kurul	: Rekabet Kurulu
Kurum	: Rekabet Kurumu
md.	: Madde
para.	: Paragraf

RKHK	:	4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
s.	:	Sayfa
TBK	:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	:	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TKHK	:	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	:	Ve devamı

GİRİŞ

Rekabet hukukunun temel amacı, rekabeti kısıtlayıcı davranışların önüne geçilerek tüketici refahının korunmasıdır. Bu amaç doğrultusunda rekabet ihlallerinin önlenmesinde etkin ve caydırıcı bir yaptırım sistemi büyük önem arz etmektedir. Söz konusu yaptırımlar iki başlık altında ele alınabilecek olup bunlardan ilkinin idari yaptırımlar, diğerini ise geçersizlik ve tazminat davalarını kapsayan özel hukuk yaptırımları oluşturmaktadır.

Rekabet hukuku ihlalleri nedeniyle menfaati zarar görenlerin açacakları tazminat davaları; bu zararların telafisini sağlamanın yanında, ihlali gerçekleştirenler üzerinde yarattığı mali risk nedeniyle caydırıcılığın sağlanmasında da yüksek önemi haizdir. Ancak buna rağmen Türkiye uygulamasında söz konusu tazminat davalarının geri planda kaldığı görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında özel hukuk yaptırımlarının daha etkin bir biçimde uygulanabilmesi için konuyla ilgili kavramların ele alınması ve usuli konularda ortaya çıkabilecek sorunlara çözüm önerisi getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarına ilişkin genel çerçeve ve sorumluluğun unsurları aktarılacak, ikinci bölümde ABD ve AB uygulamasında özel hukuk sorumluluğu bağlamında usule yönelik açıklamalar yapılacaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türk hukuk sisteminde rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarına ilişkin usuli meseleler ele alınacak ve bu kapsamda Türk rekabet hukukunda olması gereken yaklaşım üzerine değerlendirmelerde bulunulacaktır.

BÖLÜM 1

REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARINA GENEL BAKIŞ

Bu bölümde, öncelikle rekabet ihlalden doğan tazminat davalarının genel çerçevesinden bahsedilecek, daha sonra tazminat sorumluluğunun hukuki niteliği ve buna ilişkin unsurlara yer verilecektir.

1.1. REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARININ GENEL ÇERÇEVESİ

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un¹ (RKHK) 4, 6 ve 7. maddelerinde rekabeti ihlal eden davranışların neler olduğu düzenlenmiş ve bu davranışlar yasaklanmıştır. RKHK'de söz konusu davranışlar bakımından idari yaptırımlar öngörüldüğü gibi bu davranışların özel hukuk alanındaki sonuçlarına da yer verilmiş ve bu açıdan rekabet hukuku uygulamasında ikili bir yaptırım sistemi kabul edilmiştir (Sanlı 2003, 213). Bu sistemde yer alan idari yaptırımlar; idari para cezaları (md. 16-17) ve Rekabet Kurulu'nun (Kurul) teşebbüslerin belli şekilde davranmalarını gerektiren idari kararlarından (md. 9) oluşmaktadır. RKHK'nin 56 ile 59. maddeleri arasında "Rekabetin Sınırlanmasının Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları" başlığı altında düzenlenmekte olan özel hukuk yaptırımları ise; tazminat davaları ve geçersizlik yaptırımından² ibarettir.

RKHK'nin 57. maddesinde rekabetin bozulması nedeniyle bundan zarar görenlerin uğradıkları her türlü zarar için tazminat hakkına sahip olduğu, 58. maddesinde bu zararın nasıl tazmin edilebileceği, hangi tür zararların karşılanacağı, bunların nasıl hesaplanacağı ve davacının zararının üç katına kadar tazminata hükmedilebileceği, 59. maddesinde ise belirli birtakım emarelerin varlığı halinde ispat yükünü davalı tarafa geçiren uyumlu eylem karinesi düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeler uyarınca rekabet ihlalden zarar

---

¹ 07.12.1994 tarihinde kabul edilen 4054 sayılı kanun. Resmi Gazete: 13.12.1994 /22140.

² Geçersizlik yaptırımı, bu çalışmanın kapsamı dışında olup detaylı bilgi için bkz. Aksoy (2004, 15-50); Sanlı (2000, 389-447).

görenler, zararlarının tazminini adli mahkemelerde dava açmak suretiyle talep edebileceklerdir.

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarının; (1) ihlalden zarar görenlerin zararının ex-post telafisi ve (2) ihlalde bulunan teşebbüsün altına gireceği mali yükü artırmak, başka bir deyişle teşebbüsün ihlalden beklediği getirisini azaltmak suretiyle potansiyel ihlalcilerin ex-ante caydırılması olmak üzere iki amacı bulunmaktadır (Şahbaz 2008, 4; Crane 2010, 678). Bununla birlikte rekabet otoriteleri tüm rekabet ihlallerini tespit etmek ve kovuşturmak için her zaman yeterli kaynaklara sahip olamamakta ve zararın üç katına kadar tazminat hakkı, zarar gören kişi ya da teşebbüslerin, rekabet hukukunu özel birer savcı gibi uygulamaları için önemli teşvikler yaratmaktadır (Cavanagh 2010, 633). Bu bakımdan tazminat davaları sayesinde zarar gören kişi ya da teşebbüsler rekabet yasalarının birincil uygulayıcısı haline gelmekte (Loevinger 1958, 167) ve rekabet hukukunun daha etkin bir şekilde uygulanması mümkün olmaktadır. Buna ek olarak rekabet otoriteleri uygulamalarını destekleyen bu davalar, rekabet kültürünün oluşmasına ve rekabet hukukunun bilinirliğinin artmasına da katkı sağlamaktadır (Woods vd. 2004, 32).

1.2. REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Zarar verenin, zarar görenin uğramış olduğu zararı gidermesi esasına dayanan ve tazminat hukuku da denilen (Eren 2017, 510) sorumluluk hukuku, geniş anlamda hem sözleşme sorumluluğunu hem de sözleşme dışı sorumluluğu kapsamaktadır. Bu iki sorumluluk arasındaki fark, zararın doğmasından önce taraflar arasında hukuki bir ilişkinin var olup olmamasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Sözleşme sorumluluğunda, taraflar arasında zararın doğumundan önce özel bir hukuki ilişki mevcut olup sorumluluk bu özel ilişkiden doğan yükümlülüklerin ihlal edilmesiyle meydana gelmektedir. Sözleşme dışı sorumlulukta ise zarar veren ile zarar gören arasında zarardan önce herhangi bir hukuki ilişki bulunmamakta, sorumluluk zarar verici olayın gerçekleşmesinden sonra doğmaktadır (Eren 2017, 532). Dar anlamda ise sorumluluk hukuku yalnızca sözleşme dışı sorumluluğu ifade etmekte ve bu sorumluluğa haksız fiil sorumluluğu denmektedir.

Haksız fiil sorumluluğu, Türk Borçlar Kanunu'nun³ (TBK) 49 ile 76. maddeleri arasında düzenlenmiş olup TBK'nin 49. maddesinde kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar verenin, bu zararı gidermekle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Buna göre haksız fiil sorumluluğu, kendi kusuru ile bir başkasına zarar veren kimsenin, bu zararı gidermek zorunda olduğu esasına dayanmakta ve uyulması zorunlu bir hukuki görevin ihlali yüzünden doğan zararı tazmin yükümlülüğünü öngörmektedir (Tekinay vd. 1993, 475). Rekabet ihlali teşkil eden davranışlar da rakip teşebbüslerin ve tüketicilerin zarar görmesine sebep olmaktadır. Buradaki zarar, RKHK'de yer alan ve herkese yüklenmiş olan genel ve objektif yükümlülüklerin yani emredici hukuk kurallarının ihlal edilmesi sonucu meydana gelmektedir. Bu bakımdan RKHK'de düzenlenen tazminat sorumluluğu, sözleşme dışı sorumluluk hallerinden haksız fiil sorumluluğuna tekabül etmektedir. Her ne kadar RKHK'de sorumluluğun hukuki niteliğine ilişkin açık bir nitelendirme bulunmasa da genel kabul de bu yöndedir (Akıncı 2001, 358; Topçuoğlu 2001, 299; Aksoy 2004, 51; Yiğit 2012, 5; Ateş 2013, 94; Gündüz ve Koyuncu 2011, 117; Güven 2008, 738; Gürzumar 2006, 142). Ancak çok kısıtlı bir uygulama alanı bulacak olsa da taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin mevcut olması halinde, sözleşmesel sorumluluğun gündeme gelebilmesi de mümkündür. Nitekim Kurulun 2013 senesinde almış olduğu *On İki Banka* kararı⁴ akabinde açılan tazminat davalarının birkaçında sorumluluğun kaynağının sözleşme olduğu⁵ ya da taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi bulunması durumunda, sözleşmesel sorumluluk hükümlerinin uygulanmasının zorunlu olduğu yönünde değerlendirmeler⁶ yapılmıştır. Ancak sorumluluğun birden çok sebebe dayandırılabilirdiği durumlarda TBK md. 60 uyarınca hâkimin, zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre karar vermesi gerekmektedir. Bu bakımdan, böyle bir zorunluluğun bulunduğu yönündeki değerlendirme isabetli görülmemekte; rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarının öncelikle haksız fiil sorumluluğuna dayandığı

---

³ 11.01.2011 tarihinde kabul edilen 6098 sayılı kanun. Resmi Gazete: 04.02.2011/ 27836.

⁴ 08.03.2013 tarihli ve 13-13/198-100 sayılı karar.

⁵ Bkz. Antalya 1. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 21.09.2017 tarih, 2016/753 E. ve 2017/531 K. sayılı kararı; Sanlı vd. (2018, dipnot 6).

⁶ Bkz. Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 25.10.2017 tarih, 2016/955 E. ve 2017/729 K. sayılı kararı.

değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada tazminat sorumluluğunun unsurları haksız fiil hükümleri üzerinden ele alınmıştır.

Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin olarak özel düzenlemeler ihtiva eden RKHK, TBK ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁷ (HMK) karşısında özel kanun niteliğinde bulunmakta ve bu sebeple rekabet hukukunun ihlalden kaynaklanan tazminat davalarında öncelikli olarak RKHK'nin uygulanması gerekmektedir. RKHK'de düzenlenmeyen hususlar bakımından ise TBK ve HMK'de yer alan genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Tazminat davalarına ilişkin olarak RKHK'de yer alan düzenlemeler haksız fiil sorumluluğunun genel esaslarına büyük ölçüde uymakla birlikte bazı hususlarda farklılık göstermektedir. Bu bakımdan bu başlık altında öncelikle borçlar hukukunun haksız fiil sorumluluğuna ilişkin genel ilkelerine değinilecek, daha sonra RKHK'nin bu genel ilkelerden farklılaşan düzenlemelerine yer verilecektir.

Kendi kusuru ile başkasına zarar veren kimsenin bu zararı gidermek zorunda olduğu esasına dayanan haksız fiil sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için aranan unsurlar şu şekildedir:

1. Hukuka Aykırı Fiil,
2. Zarar,
3. İlliyet Bağı,
4. Kusur.

1.2.1. Hukuka Aykırı Fiil

Haksız fiil sorumluluğunun doğabilmesi için öncelikle bir fiilin varlığı gerekmektedir. Borçlar hukukunda fiil kavramı; hem bir şey yapmayı ifade eden olumlu davranışı, hem de bir şey yapmama anlamındaki olumsuz davranışı kapsayan bir üst kavram niteliğindedir (Tekinay vd. 1993, 484; Kılıçoğlu 2013, 273-274; Eren 2017, 540). Hukuka aykırı fiil ise başkalarına zarar vermeyi yasaklayan veya zararlı sonucu önlemek amacıyla belirli bir davranışı emreden hukuk kurallarına aykırı her davranışı ifade etmektedir (Kaneti 2007, 92; Eren 2017, 611).

Rekabet hukuku doktrinde ise fiil kavramı; rekabet hukuku normlarının kendisine müspet veya menfi bir sonuç bağladığı, yani hukuka uygun veya hukuka

---

⁷ 12.01.2011 tarihinde kabul edilen 6100 sayılı kanun. Resmi Gazete: 04.02.2011/ 27836.

aykırı şekilde bir değer yargısında bulunduğu, rekabet hukukunun ana süjesi olan teşebbüsler tarafından gerçekleştirilmeye elverişli her türlü eylem, işlem, hal, hareket ve tutum şeklinde tanımlanmaktadır (Ateş 2013, 296; Kesici 2017, 42). Rekabet hukuku kapsamında bir fiilin tazminat sorumluluğu doğurabilmesi için RKHK’de yer alan emredici hukuk kurallarına aykırı olması gerekmektedir.

RKHK’nin tazminat hakkını düzenleyen 57. maddesinde yer alan; “*Her kim bu Kanuna aykırı olan eylem, karar, sözleşme veya anlaşma ile rekabeti engeller, bozar ya da kısıtlarsa yahut belirli bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu kötüye kullanırsa, bundan zarar görenlerin her türlü zararını tazmine mecburdur. ...*” ifadesinin lafzından, sadece rekabeti kısıtlayıcı teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararları⁸ ile hâkim durumun kötüye kullanılması hallerinin yani 4. ve 6. madde kapsamındaki ihlallerin, tazminat sorumluluğunu doğuran hukuka aykırı fiiller olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Doktrinde, RKHK’nin 7. maddesine aykırı olarak gerçekleştirilen birleşme ve devralmalar sebebiyle tazminat sorumluluğunun doğup doğmayacağı tartışmalıdır. Bu husustaki ilk görüş; 7. maddenin de tıpkı 4. ve 6. maddeler gibi yasaklayıcı hüküm niteliğinde olması nedeniyle hükmün ihlalini, hukuka aykırılığın gerçekleşmesi için yeterli kabul etmekte ve birleşme ve devralmaların da tazminat sorumluluğu doğuracağını savunmaktadır⁹. İkinci görüş ise 7. maddenin; ex-ante (ihlal öncesi) önleyici bir düzenleme olduğu, bu düzenleme ile fiili rekabetin değil, potansiyel rekabetin korunmasının amaçlandığı, bu sebeple 7. maddeye aykırı olarak gerçekleşen bir birleşme veya devralma işleminde hukuka aykırılık bağının bulunmadığı, bu işlem sonucunda piyasada bir yoğunlaşma söz konusu olursa bu durumun 6. madde aracılığıyla kontrol edileceği

---

⁸ Doktrinde, madde metninde yer alan “sözleşme” kavramının birleşme ve devralmaları kastettiği ve bilinçli olarak kullanıldığı yönünde görüşler bulunmakla birlikte (Güven 2008, 739; Aslan 2017, 1137); rekabet hukuku anlamındaki anlaşma kavramının, borçlar hukukundaki sözleşme kavramını zaten kapsadığı ve bu kavramın kullanılmasının özel bir amaç taşımadığı yönündeki görüşlerin hâkim durumda olduğu söylenebilecektir (Aksoy 2004, 56; Eğerci 2005, 253; Atıla 2009, 25; Kesici 2017, 43-44). Ayrıca kanun koyucunun madde metninde “*eylem, karar, sözleşme veya anlaşma*” şeklindeki ifade biçiminin, sözleşme kavramının da 4. madde dahilinde düşünülmesini zorunlu kıldığına ilişkin görüşler için bkz. Kesici (2017, 99); Akcan (2020, 25). Bu kapsamda, doktrindeki hâkim görüş benimsenmekte; madde metninde sözleşme kavramının kullanılmasının özel bir anlam taşımadığı düşünülmektedir.

⁹ Bkz. Topçuoğlu (2009, 17); Aslan (2017, 1137); Eğerci (2005, 254); Güven (2008, 739).

ve zararın 6. madde kapsamında 57. maddeye göre tazmin edileceği yönündedir¹⁰. Bu konuda genel kabul gören ikinci görüş benimsenmekte ve 7. maddeye aykırı olarak gerçekleştirilen birleşme ve devralmalarda hukuka aykırılık bağının bulunmadığı gerekçesiyle 7. madde ihlallerinin tazminat sorumluluğu doğurmayacağı kabul edilmektedir.

1.2.2. Zarar

Haksız fiil sorumluluğu kapsamında tazminat borcunun doğabilmesi için hukuka aykırı davranışın sonucunda belirli bir zararın gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Nitekim sorumluluk hukukunun başlıca amacı, gerçekleşen zararı tazmin etmektir (Eren 2017, 544) ve bu bakımdan zarar, tazminat borcunun en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Doktrinde dar anlamda zarar, sadece teknik anlamdaki maddi zararı (malvarlığı zararı) ifade etmekte¹¹; geniş anlamda zarar ise bir kişinin malvarlığında veya şahıs varlığında¹² iradesi dışında meydana gelen eksilme şeklinde tanımlanmaktadır (Tekinay vd. 1993, 548; Eren 2017, 545)¹³.

---

¹⁰ Bkz. Kesici (2017, 99-104); Gürzumar (2006, 105); Atila (2009, 48); Utku vd. (2012, 110); Sanlı (2003, 232); Yiğit (2012, 6-9).

¹¹ Türk-İsviçre hukuklarında doktrin ve uygulamada, zarar sözünden daha çok maddi zarar kavramı anlaşılmaktadır (Eren 2017, 545).

¹² Manevi zarar, kişinin şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen eksilmeyi ifade etmektedir (Eren 2017, 556). Doktrinde RKHK’de düzenlenen tazminat hakkı kapsamında manevi zararların talep edilip edilemeyeceği hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. RKHK’nin 57. maddesinde geçen “*her türlü zarar*” ifadesinin borçlar hukukunda kabul edilen geniş anlamda zarar yerine kullanıldığı ve RKHK’nin manevi zarar taleplerini de kapsadığı yönündeki görüşler için bkz. Aksoy (2004, 57); Güven (2008, 756); Özsunay (2005, 144); Sekmen (2013, 54); Badur (2001, 162); Yılmazsoy (2022, 149). Manevi zararların kişilik hakkının ihlali ile ilgili olduğu; RKHK’nin, normun koruma amacı çerçevesinde kişilik hakkı kapsamında bir değer ihdasında bulunmadığı ve bu sebeple manevi zararların hukuki koruma dairesinde kalmayacağı gerekçesiyle RKHK’nin manevi zarar taleplerini kapsamadığı yönündeki görüşler için bkz. Kesici (2017, 187); Sanlı (2003, 222-223); Atila (2009, 62-63); Tekinalp (2005, 260). Bu konuda ikinci görüş benimsenmekle birlikte, manevi tazminat davalarının TBK veya Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı Kanun, 22.11.2001 tarihinde kabul edilerek 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır) hükümlerine dayanılarak açılmasının önünde bir engel bulunmadığı; ancak bu davaların hukuki dayanağının RKHK olamayacağı düşünülmektedir. Ayrıca doktrinde, söz konusu hükmün, zararın türü ve kapsamına ilişkin herhangi bir sınırlamada bulunmaması ve çok geniş bir kapsamda kaleme alınması ile ilgili eleştiriler için bkz. Gürzumar (2006, 160); Kesici (2017, 162); Sanlı (2013, 40).

¹³ TBK’de ve RKHK’de zarar kavramından bahsedilmekle birlikte bu kavramın tanımı yapılmamış, bu görev doktrine ve yargı organlarına bırakılmıştır.

Dar anlamdaki zarar tanımına paralel olarak esasında zarar; zarar görenin malvarlığının, zarar verici olaydan sonra gösterdiği durum ile bu olay meydana gelmeseydi göstereceği durum arasındaki farktan ibarettir (Eren 2017, 546; Tekinay vd. 1993, 548).

Borçlar hukukundaki genel yaklaşıma paralel olarak rekabet hukukunda da zarar; rakip teşebbüslerin veya tüketicilerin malvarlıklarının, rekabet kısıtlanmasaydı bulunacağı durum ile rekabetin kısıtlanması sonucu bulunduğu durum arasındaki fark olarak tanımlanabilecektir (Sanlı 2003, 220; Kesici 2017, 159).

Doktrinde maddi zarar; fiili zarar, yoksun kalınan kâr, doğrudan zarar, dolaylı zarar, yansıma zarar olmak üzere değişik açılardan çeşitli türlere ayrılmıştır¹⁴. Bu çerçevede fiili zarar, malvarlığının miktar ve değerinde meydana gelen azalmayı; yoksun kalınan kâr ise malvarlığında meydana gelebilecek artışların zarar verici fiil nedeniyle önlenmesi sonucu meydana gelen azalmayı ifade etmektedir (Eren 2017, 550). Doktrinde illiyet bağı ile ilgili olarak yapılan başka bir ayırım kapsamında, zarar verici olayın uygun sonucu olan (Eren 2017, 553) ve kişinin ilave bir sebep olmaksızın uğradığı (Utku vd. 2012, 110) her zarar, doğrudan zarar olarak tanımlanırken; doğrudan zarara sebep olan fiile bağlı olarak sonradan doğan ek zararlar, dolaylı zararları ifade etmektedir (Eren 2017, 553). Yansıma zarar ise haksız fiilin muhatabı olmayan 3. kişi veya kişilerin de aynı fiil sebebiyle zarar görmesi durumudur.

RKHK'nin 58. maddesinin ilk fıkrasında yer alan “... zarar görenler, ödedikleri bedelle, rekabet sınırlanmasaydı ödemekte olacakları bedel arasındaki farkı zarar olarak talep edebilirler.” ifadesi ile fiili zararın talep edilebileceği belirtilirken aynı fıkranın devamında yer alan “... zarar gören teşebbüslerin elde etmeyi umdukları bütün kârlar, geçmiş yıllara ait bilançolar da dikkate alınarak hesaplanır.” ifadesi ile yoksun kalınan kâr kastedilmektedir. Bu bakımdan rekabet ihlalden doğan tazminat davalarında ihlalden zarar görenler yalnızca fiili zarar ve yoksun kalınan kârlarının tazminini talep edebilmektedir (Aslan 2017, 1147; Gündüz ve Bozkuş 2012, 60).

---

¹⁴ Bu çalışma kapsamında yer verilmeyen zarar türleri için bkz. Eren (2017, 550-555); Kılıçoğlu (2013, 292-300).

Rekabet ihlalinden dolayı tazminat davası açılabilmesi için davacıların sadece ihlalin varlığını değil haksız fiilin diğer unsurlarının (zarar, kusur, illiyet bağı) varlığını da kanıtlaması gerekmektedir. TBK'nin 50. maddesi uyarınca hem fiili zarar hem de yoksun kalınan kârlar bakımından zararı ispat yükü, zarar görene aittir. Rekabet hukukunda da bu genel kural geçerli olmakla birlikte, RKHK'nin 59. maddesinin ilk fıkrasında uyumlu eylemler bakımından ispat yükünü tersine çeviren bir karine düzenlemesi yer almaktadır. Söz konusu düzenleme ile rekabet ihlalinden zarar görenlere, uyumlu eylemler bakımından bir ispat kolaylığı sağlanmıştır. 59. maddenin ikinci fıkrasında ise rekabeti sınırlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaların her türlü delille ispatlanabileceği belirtilerek taraflara delil serbestliği kolaylığı sağlanmıştır.

Borçlar hukukunda haksız fiilden doğan zarar, tazminat borcunun üst sınırını oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, zararın tazminiyle güdülen amaç, zarar göreni, zarar verici olay gerçekleşmeseydi bulunacağı iktisadi duruma getirmektir ve tazminatın zarar göreni zenginleştirmemesi, sorumluluk hukukunun temel prensiplerindedir (Aral 2011, 186). Bununla birlikte tazminat borcu; her zaman doğan zarara eşit olarak belirlenmemekte, tazminattan indirim sebeplerinin söz konusu olduğu hallerde doğan zararın altında da kalabilmektedir. Öte yandan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) rekabet hukukundan esinlenilerek RKHK'ye alınmış üç katına kadar tazminat düzenlemesi, tazminat miktarının oluşan zarar miktarını aşamayacağı genel kuralı bakımından bir istisna¹⁵ teşkil etmektedir. Bu bakımdan üç katına kadar tazminat düzenlemesinin ağır basan işlevinin cezalandırmak olduğu, zararın tazmini işlevinin ise ikinci planda kaldığı söylenebilecektir (Yiğit 2012, 267).

1.2.3. İlliyet Bağı

Haksız fiil sorumluluğunu oluşturan unsurlardan bir diğeri illiyet bağıdır. Gerçekleşen zararla sorumluluğun bağlandığı olay veya davranış arasındaki sebep-sonuç ilişkisine illiyet bağı denilmektedir (Eren 2017, 561). Sebep kavramına verilen değişik anlamlar nedeniyle hukukta birçok illiyet teorisi

---

¹⁵ Türk hukukunda benzer şekilde yer alan diğer istisna örnekleri için bkz. Demirci (2019, 48-50).

bulunmakla birlikte¹⁶ Türk hukuk sisteminde hâkim olan teori, uygun illiyet bağı teorisi (Tekinay vd. 1993, 573; Eren 2017, 565). Bu kapsamda; olayların normal akışına ve genel tecrübelerle göre, gerçekleşen türden bir sonucu meydana getirmeye elverişli olan veya gerçekleşme ihtimalini objektif olarak artıran sebep ile söz konusu sonuç arasındaki bağa uygun illiyet bağı denilmektedir (Eren 2017, 565; Kılıçoğlu 2013, 301).

Rekabet hukukunda illiyet bağıyla ilgili olarak borçlar hukukundaki genel prensiplerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamakta (Sanlı 2003, 231; Gürzumar 2006, 171), haksız fiil sorumluluğunun tesisi için zarar ile rekabeti ihlal eden fiil arasında uygun illiyet bağı teorisi çerçevesinde mantıklı bir sebep-sonuç ilişkisi aranmaktadır.

1.2.4. Kusur

Hukuka aykırı bir fiilin haksız fiil sorumluluğu doğurabilmesi için aranan son unsur, zarar verenin kusurlu olmasıdır. Çünkü Türk hukukunda kusur sorumluluğu, sorumluluğun genel kuralını oluşturmakta, kusursuz sorumluluk ise istisna olarak kabul edilmekte (Eren 2017, 513)¹⁷ ve ancak buna ilişkin açık bir yasal düzenlemenin varlığı halinde gündeme gelmektedir.

Kusur, bir kimsenin hukuk düzeni tarafından tasvip edilmeyen ve uygun bulunmayan davranış biçimidir (Kılıçoğlu 2013, 306)¹⁸. Kusur, kast ve ihmal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kast, haksız fiil failinin zararlı sonucu bilerek ve isteyerek hareket etmesini ifade etmektedir (Kılıçoğlu 2013, 308). İhmal ise hukuka aykırı sonucu istememekle birlikte, böyle bir sonucun meydana gelmemesi için şartların gerekli kıldığı özenin gösterilmemesidir (Eren 2017,601). Borçlar hukukunda, haksız fiil sorumluluğunun doğması bakımından kusurun derecesi yani kast ya da ihmal olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Fail, zararı

---

¹⁶ Bir zararın meydana gelmesine neden olabilecek çok sayıda koşuldan hangisinin hukuki sebep olarak kabul edilebileceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Bu sebeple birbirinden farklı illiyet teorileri ortaya çıkmıştır. Söz konusu teorilerle ilgili olarak bkz. Eren (1975, 17).

¹⁷ Hukuki sorumluluk; kusur sorumluluğu, kusursuz sorumluluk ve hukuka uygun müdahaleden doğan sorumluluk olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bunlar arasından en yaygın ve en geniş olanı kusur sorumluluğudur. Bkz. Eren (2017, 513).

¹⁸ TBK'nin 49. maddesinin birinci fıkrasında kusur sorumluluğu bakımından kusurun, kurucu unsur olduğu düzenlenmiştir. Ancak ilgili maddede kusur kavramı tanımlanmamış, bu görev doktrin ve uygulamaya bırakılmıştır.

ister kasten ister ihmal suretiyle gerçekleştirmiş olsun, doğan zararı tazmin borcuyla yükümlü olmaktadır (Eren 2017, 599). Bununla birlikte failin kusurunun derecesi, sorumluluğun kapsamının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

RKHK md. 58/II'de; zararın üç katına kadar tazminata hükmedilmesi için teşebbüsün kast ya da ağır ihmalinin arandığı hususu açıkça düzenlenmiştir. Ancak RKHK'de zarar miktarıyla sınırlı tazminat sorumluluğu bakımından kusurun kurucu unsur olup olmadığı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konuda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş olup bunlardan ilki; RKHK'de kusur sorumluluğunu öngören bir düzenlemenin yer almadığı, kusursuz sorumluluğun kabul edilmesinin rekabet hukukunun amacıyla uyumlu olacağı ve bu amaca hizmet etmek bakımından kusursuz sorumluluğun kabul edilmesi gerektiği yönündedir¹⁹. Buna karşılık ikinci görüş, RKHK'de kusursuz sorumluluğun kabul edildiğine ilişkin açık bir düzenleme yer almadığı için tazminat sorumluluğunun kusur esasına dayandığını savunmaktadır²⁰. Aynı gerekçeler doğrultusunda ikinci görüş kabul edilmekte ve rekabet ihlalinden doğan tazminat sorumluluğu bakımından kusurun kurucu unsur olduğu değerlendirilmektedir.

---

¹⁹ Bkz. Arı (2004, 217-220).

²⁰ Bkz. Akıncı (2001, 367); Atila (2009, 69); Aslan (2007, 794); İnan (2002, 607-608).

BÖLÜM 2

ABD VE AB REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVALARI

Birinci bölümde rekabet ihlallerinden doğan tazminat sorumluluğunun genel çerçevesi ve hukuki niteliği hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde ise ABD ve AB uygulamalarında rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarına ilişkin olarak bu çalışma kapsamında önem arz eden usuli konulara yer verilecektir.

2.1. ABD REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVALARI

ABD’de rekabet hukukunun kamu uygulaması, ABD Adalet Bakanlığı (DOJ) Antitröst Birimi ve Federal Ticaret Komisyonu (FTC) tarafından yürütülmekte, eyalet savcılarının da bu kapsamda birtakım yetkileri bulunmaktadır (Özsunay 2005, 117-119). Kamu uygulamasının tamamlayıcısı olarak kabul edilen özel hukuk uygulaması ise rekabet ihlallerinden zarar gören ve davacı sıfatını haiz kişiler tarafından açılan özel hukuk davaları aracılığıyla yürütülmektedir.

Özel rekabet hukuku uygulamaları, ABD’de dünyanın herhangi bir yerinde olduğundan daha güçlü ve etkili olup ABD rekabet yaptırımlarının da temelini oluşturmaktadır. Nitekim ABD’de rekabet hukukuna ilişkin olarak açılan davaların çok büyük bir kısmını (% 90’ından fazlasını) özel hukuk alanındaki davalar oluşturmakta (Waller 2010, 2; Crane 2019, 343) ve bu davalar genelde kamu otoritelerinin kararlarını takiben açılmaktadır (Brown vd. 2010, 44; Gündüz ve Koyuncu 2011, 88-89).

ABD rekabet hukukunda özel hukuk davaları, Clayton Yasası’nın²¹ 4. maddesinde düzenlenmektedir²². Buna göre, bir rekabet ihlali nedeniyle işi veya malı zarar gören herhangi bir kimse, yargılama giderleri ile makul bir avukatlık ücretinin yanı sıra, uğradığı zararın üç katı oranında tazminat isteme hakkına

---

²¹ 15 USC section 15.

²² Rekabet ihlallerinden zarar görenlerin dava hakkı Sherman Yasası’nın 7. maddesinde düzenlenmekte iken Clayton Yasası’nın 4. maddesi, Sherman Yasası’nın 7. maddesini yürürlükten kaldırmış ve zarara ilişkin sorumluluğun genel çerçevesini ortaya koymuştur. Bkz. Akıncı (2001, 360); Kesici (2017, 29).

sahiptir. Zarar görenin böyle bir talepte bulunması halinde üç katı oranında tazminata hükmetme konusunda hâkimin bir takdir yetkisi bulunmamakta, birkaç istisnai durum haricinde²³ tazminat tüm ihlaller için zararın üç katı oranında belirlenmektedir. Söz konusu kural tazminat davalarının açılmasını teşvik etmekte (Cavanagh 2010, 629), ancak esası sorgulanabilir nitelikteki davaları gereğinden fazla özendirerek teşebbüsleri meşgul etmekle de eleştirilmektedir²⁴.

Üç kat tazminat düzenlemesinin yanı sıra ABD’de ortak davranışlar yoluyla gerçekleştirilen rekabet ihlalleri bakımından davalıların müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu kabul edilmekte, davalılar arasında da rücu imkânı bulunmamaktadır. Bu durumda ihlali gerçekleştirenler zarardan birlikte sorumlu olmakta ve zarar görenler, ihlalden sorumlu olanların herhangi birinden tazminatın tamamını ya da dilediği kadarını talep edebilmektedir. Bununla birlikte ABD uygulamasında tazminat miktarı, zararın üç katının hesaplanmasından sonra, uzlaşmaya varılan miktarın çıkarılmasıyla tespit edilmektedir. Bu kurallar; davalıların bir kısmının davacıyla uzlaşmaya vardığı durumlarda, davacıyla uzlaşmaya varamayan davalılar bakımından zararın üç katından çok daha fazla miktarda tazminat sorumluluğu doğmasına sebep olabilmektedir (Hovenkamp 2005, 689). Bu ağır sorumluluk da davalılar bakımından, yargılama tamamlanmadan önce uzlaşmaya varmak konusunda güçlü bir teşvik yaratmaktadır.

Tazminat davalarının ABD rekabet hukukunda bu denli etkili olmasında, üç kat oranında tazminat ve davalıların sorumluluğu ile ilgili kuralların yanı sıra; grup davaları, delillere erişim ve avukatlık ücretlerine ilişkin usuli düzenlemelerin de önemli bir payı bulunmaktadır.

ABD’de rekabet ihlalleri sebebiyle açılan tazminat davalarının büyük çoğunluğu grup davaları şeklinde açılmakta olup bu davalar ABD rekabet hukuku uygulamasında birincil mekanizma olarak kabul edilmektedir (Waller 2010, 2).

---

²³ AR-GE amacıyla kurulan ortak girişimler, standart belirleme organizasyonları ve pişmanlık programı kapsamında işbirliği yapan taraflar bakımından ortaya çıkan zarar, tazminatın üst sınırını oluşturmaktadır. Bkz. Şahbaz (2008, dipnot 51).

²⁴ https://govinfo.library.unt.edu/amc/report_recommendation/amc_final_report.pdf, Erişim Tarihi: 02.03.2024.

Grup davaları²⁵, rekabet ihlalden zarar gören herkesin iddialarının tek bir dava çatısı altında toplandığı davalardır. Bu davalar, bilgi eksikliği ve dava maliyetleri nedeniyle dava açamayacak olan çok sayıda bireyin tazminat elde etmesine imkân tanımakta ve konusu ortak olan çok sayıda davanın tek bir yargılama sürecinde sonuçlandırılması sonucunda usul ekonomisi sağlamaktadır (Nihai Rapor 2007, 270). Bununla birlikte dava açabilmek için katlanılması gereken zorlukları telafi etmeyecek kadar küçük talepleri içeren davaların açılmasını da özendirilmektir (Vakerics 2010, § 3.05).

Grup bünyesindeki kişilerden birinin veya birkaçının, bütün grup adına dava açabilmesi için gereken şartlar Federal Medeni Usul Kurallarının²⁶ 23. maddesinde düzenlenmektedir. Söz konusu davaların açılabilmesi için 23. maddenin (a) bendindeki dört şartın yerine getirilmesi ve davanın 23. maddenin (b) bendindeki üç kategoriden birine girmesi gerekmektedir. Anılan maddenin (a) bendindeki şartlar şu şekildedir:

1. Adına dava açılacak grubun, tamamının bir araya gelmesi (davaya katılımı) mümkün olmayacak sayıda çok üyesinin olması (*numerosity*),
2. Dava kapsamında incelenecek olgusal ve hukuksal sorunların, grup üyeleri bakımından müşterek (ortak) olması (*commonality*),
3. Davada temsilci sıfatıyla hareket eden tarafların iddialarının ve savunmalarının, adına dava açılacak grubun iddialarıyla ve savunmalarıyla tipik bir örnek oluşturması (*typicality*),
4. Davada temsilci sıfatıyla hareket eden tarafların, grubun menfaatlerini dürüst bir şekilde ve yeterli ölçüde koruyabilecek olması (*adequacy of representation*) gerekmektedir (Gündüz ve Koyuncu 2011, 94-95).

---

²⁵ Kolektif hukuki himayeyi sağlamaya yönelik davalara verilen isimler ülkeden ülkeye değişmekte ve son derece çeşitlilik göstermektedir. ABD’de bu davalar için sınıf davaları, grup davaları ve kolektif dava terimleri kullanılırken Avrupa Birliği’nde (AB) temsilci davası, birlik davası, grup davaları gibi dava türleri bulunmaktadır. Söz konusu davalar bakımından bir sınıflandırma yapmanın oldukça zor olduğu ve yapılan sınıflandırmaların da yapay bir nitelik taşıdığı söylenebilecektir. Söz konusu sınıflandırmalara ilişkin olarak bkz. ÖZBAY (2009, 83); Hanağası (2009, 351-410); Gündüz ve Koyuncu (2011, 121-124); Koyuncu (2012, 43-57). Bu çalışmada kolektif dava türlerinin tamamını karşılamak üzere grup davaları terimi kullanılacaktır.

²⁶ Federal Rules of Civil Procedure.

23. maddenin (b) bendindeki üç kategori ise;

1. Davaların ayrı yürütülmesinin tutarsız standartlar oluşturabileceği veya diğer sınıf üyelerinin kendi çıkarlarını koruma imkânını azaltabileceği,
2. Davada ihtiyati tedbir (*injunctive relief*) veya tespit (*declaratory relief*) kararının alınmasının uygun olacağı çünkü davalının ihlal teşkil eden davranışının sınıf açısından genel olarak uygulanabilir olması,
3. Sınıf üyeleri bakımından ortak olan hususların bireysel hususlara baskın olması ve sınıf davasının iddiaların çözümlenmesi için diğer yollardan üstün (*predominance*) olması

şeklindedir²⁷.

Grup davalarının; tespit davaları (*declaratory relief*), yasal olmayan davranışın durdurulması amacıyla açılan kaçınma davaları (*injunctive relief*) ve uğranılan zararın tazmini amacıyla açılan tazminat davaları (*compensatory relief*) olmak üzere üç türü bulunmaktadır (Çalışma Belgesi 2011, 3) ve rekabet hukukuna özgü bir usul müessesesi değildir. Bununla birlikte rekabet ihlali sonucu ortaya çıkan zararların tazmini bakımından en yaygın, en etkin ve en adil yöntem olduğu kabul edilmektedir (Elhauge ve Geradin 2007, 21; Brown vd. 2010, 45 ve 47-48; Koyuncu 2012, 7).

ABD’de; adına dava açılan grubun belirlenmesinin ardından, kendilerine bildirim yapılmasına rağmen, söz konusu grubun kapsamından çıkmak istediğini açıkça beyan etmeyen kişilerin dava sonucuyla bağlı olduğu katılmasız (*opt-out*) dava modeli benimsenmiştir. Bu dava modelinin; birden çok davacı ile tek bir davada uzlaşma sağlanması, böylece dava masraflarının azalması, aynı nitelikteki birden fazla davanın yeniden görülmesine ve farklı kararlar çıkmasına engel olması gibi avantajları bulunmaktadır (Milutinovic 2007, 752). Ayrıca söz konusu dava modeli daha geniş sınıflar yaratarak caydırıcılık amacına da hizmet etmektedir (Koyuncu 2012, 57).

ABD hukukunda rekabet ihlaline dayalı tazminat davaları, zarar gören rakipler ve doğrudan alıcılar tarafından açılabilir. Clayton Yasası md. 4’te, bir rekabet ihlali nedeniyle işi veya malı zarar gören herhangi bir kimseye

---

²⁷ Grup davalarının açılmasına ilişkin koşullarla ilgili olarak daha detaylı bilgi için bkz. Koyuncu (2012, 16-19).

tazminat davası açma yetkisi verilmiş olmasına rağmen; ihlalden zarar görenlerin alıcıları ya da üçüncü dereceden zarar görenler olarak tanımlanabilecek dolaylı alıcıların tazminat istemleri kabul edilmemektedir.

ABD’de tazminat davalarının etkinliğinde önemli payı olan bir diğer husus, delillere erişim konusundaki düzenlemelerdir. Delillere erişim konusu, rekabet ihlalleri nedeniyle açılacak tazminat davalarının önündeki en önemli usuli engellerden biri olarak kabul edilmektedir (Riley 2005, 383). Bu durum, ihlale ilişkin olarak taraflar arasında var olan bilgi asimetrisinden kaynaklanmaktadır. Çünkü ihlale ilişkin deliller çoğu zaman davalılarda ya da üçüncü kişilerde bulunmakta (Giudici 2004, 81), davacılar da bu delillerle ilgili yeterli bilgiye ulaşamamaktadır. ABD’de söz konusu bilgi asimetrisi sorununun çözülmesi amacıyla delillere erişim konusunda taraflara son derece geniş imkânlar tanınmıştır. Ancak bu hususa değinmeden önce ABD’deki medeni yargılama hukukunun yapısından bahsetmenin yerinde olacağı düşünülmektedir.

ABD medeni yargısında dava aşamalarını; “duruşma öncesi aşama” ve “duruşma aşaması” şeklinde iki ayrı bölüm olarak ifade etmek mümkündür. ABD hukukunda, Türk hukukunun aksine, verilen dava dilekçesinde uyuşmazlığa konu vakıaların ve bunları ispata yarayan delillerin açıkça ifade edilmesi gerekmemektedir. Tarafların, davanın duruşma öncesi aşamasında söz konusu delilleri toplaması beklenmektedir. Karşı taraftan ve tanıklardan bilgi toplama faaliyeti olarak nitelendirilebilecek (Silberman vd. 2006, 8) “*discovery*” süreci bu amaca hizmet etmektedir. Discovery sürecinden sonra yapılan son duruşma öncesi toplantıda (*final pretrial conference*) discovery sürecinde tespit edilen vakıa ve deliller dikkate alınarak, duruşma aşamasına geçilip geçilmeyeceğine karar verilmektedir (Işık 2023, 948).

Discovery süreci, Federal Medeni Usul Kurallarının 26 ila 37. maddeleri arasında düzenlenmektedir. Buna göre davanın açılmasıyla birlikte tarafların; karşı tarafın talebine bağlı olmaksızın delillerle ilgili bilgi sahibi olabilecek kişilerin isimlerini ve tarafların dava sürecinde iddiasını veya savunmasını desteklemek için kullanabileceği belgelerin bulunduğu yer ve sınıflandırmaya ilişkin bilgileri açıklama yükümlülükleri bulunmaktadır (Goldberg ve Gustafson 2010, 177; Gündüz ve Koyuncu 2011, 98). Bununla birlikte taraflar yazılı deliller (*written evidence*) bağlamında karşı taraftan ve üçüncü kişilerden uyuşmazlıkla

ilgili belgeleri²⁸ talep edebildiği gibi karşı tarafa yazılı sorgu formu göndererek sorularının²⁹ cevaplanmasını da isteyebilmektedir. Ayrıca taraflar; karşı tarafı, çalışanlarını ve üçüncü kişileri tanık sıfatıyla sorgulayıp bu kişilerin yeminli ifadelerine başvurabilmekte, buna ek olarak karşı tarafın iş yerlerinde inceleme gerçekleştirebilmektedir. Bununla beraber tarafların ilgili pazar ve zararın kapsamıyla ilgili bilgi sahibi olabilmek adına uzman analizleri yaptırma ve kamu otoritelerinden gerekli bilgileri edinme gibi imkânları³⁰ da bulunmaktadır (Goldberg ve Gustafson 2010, 171-177).

Delillerin elde edildiği süreçte üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeyenlere hapis ve para cezasını içeren cezai yaptırımların yanı sıra, bu tarafın aleyhine olan vakıaların ispat edildiğinin kabul edilmesi gibi usuli yaptırımlar da uygulanmaktadır (Figanmeşe 2005, 192-193).

Delillere erişim konusunda ABD usul hukukunda yer alan düzenlemeler; davada dayanak olarak kullanılacak yeterli delillere sahip olmayan davacıların bile, tazminat davası açması için önemli bir teşvik sağlamaktadır (Mccarthy vd. 2007, 38-39; Gündüz ve Koyuncu 2011, 100).

ABD’de zamanaşımına ilişkin hususlar da tazminat davalarının açılmasını zorlaştırmayacak şekilde düzenlenmiştir. Rekabet ihlali nedeniyle açılan tazminat davalarına ilişkin zamanaşımı süresi Clayton Yasası’nın 4B maddesinde düzenlenmiş olup söz konusu davaların, dava nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren 4 yıl içinde açılması gerekmektedir. Dava nedeninin, zarara sebebiyet veren davranışın gerçekleştiği anda doğduğu kabul edilmektedir (Vakerics 2010, § 3.02). Ancak kural bu olmakla birlikte bu konuda bazı istisnai durumlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki davacının rekabet ihlali nedeniyle zarar gördüğünü bilmediği durumlarda zamanaşımı süresinin işlemeye başlamamasıdır. İkinci istisnai durum davacının devam eden rekabet ihlalleri sebebiyle zarara uğraması

---

²⁸ Bu süreçte karşı taraftan tarihi ve konusu bilinen belgelerin talep edilmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir. Konuyla ilgili olarak bkz. Erdönmez (2014, 86).

²⁹ Federal Medeni Usul Kurallarınının 33 (a) maddesine göre tarafların 25 adet soru sorma hakları bulunmaktadır.

³⁰ Delillerin toplanması sürecine ilişkin olarak taraflara tanınan imkânlar sınırsız olmayıp, ticari sırlar veya diğer gizli bilgiler ile imtiyazlı bilgilere (Örneğin avukat-müvekkil yazışmalarının gizliliği ilkesi ve kendini suçlayıcı beyanda bulunmama hakkı bu kapsamdadır) erişim konusunda istisnalar benimsenmiştir (Gündüz ve Koyuncu 2011, 99).

durumunda, her bağımsız rekabete aykırı eylemin zamanaşımı süresini yeniden başlatmasıdır³¹. Ayrıca rekabeti ihlal eden davranış ile ilgili olarak bir kamu otoritesi incelemesi söz konusu ise zamanaşımı süresi, bu incelemenin bitiminden bir yıl sonra işlemeye başlamaktadır (Vakerics 2010, § 3.02). Son olarak grup davalarında grup üyeleri adına verilen dava şikâyeti ile mahkemenin söz konusu grubu tasdik etmeme kararı arasındaki süre için de zamanaşımı işlememektedir.

ABD’de avukatlık ücretlerine kimin katlanacağına ilişkin olarak benimsenen yaklaşım da rekabet ihlali nedeniyle zarara uğrayanların tazminat davası açmasını kolaylaştırıcı hatta teşvik edici niteliktedir. İngiltere, Kanada, Avustralya ve Türkiye’de “İngiliz Kuralı” ya da “kaybeden öder ilkesi” olarak adlandırılan yaklaşım benimsenmekteyken; ABD’de benimsenen ve “Amerikan Kuralı” olarak adlandırılan yaklaşıma göre; davanın her bir tarafı, kimin kazandığına veya kaybettiğine bakılmaksızın yalnızca kendi avukatının avukatlık ücretini ödemekle yükümlüdür. Ancak Clayton Yasası’nın 4. maddesinde, bu kurala bir istisna getirilerek davayı kazanan davacılara makul bir avukatlık ücreti ile dava masraflarının ödenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemenin amacı; ciddi ve haklı iddialara sahip olanların, rekabet ihlallerini tazmin etmek için avukata erişimlerini kolaylaştırmaktır (Cavanagh 1988, 58). Öte yandan söz konusu düzenlemenin tek yönlü olarak yapılması sebebiyle davalı, tazminat davası kendi lehine sonuçlansa dahi avukatlık ücretine hak kazanamamaktadır³².

Avukatlık ücretlerine ilişkin olarak belirtilmesi gereken son husus; ABD’de avukatlık ücretlerinin, kanuni bir kısıtlama olmaksızın avukat ve müvekkil arasındaki anlaşma ile belirleniyor oluşudur (Maxeiner vd. 2014, 757). Bu kapsamda avukat ve müvekkiller, avukatlık ücretlerini “şarta bağlı ücret” (*contingent / contingency fee*) şeklinde belirleyebilmektedir³³. Bu ücret türünde avukatlar ancak davayı kazandıklarında veya müvekkillerinin lehine olacak

---

³¹ Bu hususa ilişkin olarak bkz. Pace Industries, Inc. v. Three Phoenix Co., 813 F.2d 234, (1987).

³² Rekabet ihlali nedeniyle açılan tazminat davalarında, avukatlık ücretine ilişkin olarak getirilen istisnai düzenlemenin tek yönlü oluşu; asılsız tazminat davalarının açılmasını teşvik ettiği için eleştirilmektedir. Bkz. https://govinfo.library.unt.edu/amc/report_recommendation/amc_final_report.pdf, Erişim Tarihi: 02.03.2024.

³³ ABD’de avukatlık ücretlerine ilişkin en yaygın uygulamalar; saatlik ücret, şarta bağlı ücret ve belli işler için alınan sabit ücrettir. Avukatlar ve müvekkiller; avukatlık ücretini bu üç uygulamayı diledikleri gibi birleştirerek de belirleyebilmektedirler. Konuyla ilgili olarak bkz. (Maxeiner vd. 2014, 758).

şekilde anlaşma ile sonlandırdıklarında ücret almaya hak kazanmaktadırlar (Maxeiner vd. 2014, 758). Avukatlık ücretinin şarta bağlı ücret olarak belirlendiği bir durumda, davacı tazminat davasını kaybettiği takdirde, davalının avukat ücretine katılma zorunluluğu bulunmadığı gibi kendi avukatına ücret ödemesi de gerekmemektedir. Bu uygulama da rekabet ihlali nedeniyle tazminat davası açılmasını kolaylaştırıcı ve teşvik edici bir nitelik taşımaktadır.

2.2. AB REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT DAVALARI

Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma'da (ABİDA), AB rekabet hukuku kurallarının ihlali halinde özel hukuk alanında uygulanabilecek yaptırımlardan sadece geçersizlik yaptırımına yer verilmiş olup³⁴, rekabeti ihlal eden davranışlar nedeniyle zarar görenler için tazminat hakkı düzenlenmemiştir. Bu sebeple önceki dönemlerde söz konusu tazminat talepleri, üye ülkelerin iç hukukları doğrultusunda ulusal mahkemelerde ileri sürülmüştür (Whish 2009, 292).

AB'de ilk kez *SABAM* kararında³⁵; rekabet kurallarının, rekabet ihlali nedeniyle zarar gören üçüncü kişilerin haklarını da koruduğu ve zarar görenlerin tazminat talebiyle mahkemelere başvurabileceği belirtilmiştir (Kortunay 2009, 86). Bu kararda tazminat hakkının varlığından bahsedilmiş ancak bu hakkı kimlerin, hangi şartlarda kullanabileceğine ilişkin hususlara değinilmemiştir. Tazminat davalarıyla ilgili olarak somut ilkelere değinilen ilk karar, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) 2001 tarihli *Courage* kararıdır³⁶. Söz konusu kararda rekabet ihlali nedeniyle zarara uğrayan herkesin, zararının tazminini talep edebileceği; aksi durumda AB rekabet kurallarının etkinliğinin önemli ölçüde azalacağı ifade edilmiştir. Karar davacıların kapsamını son derece genişlettiği için eleştirilmiştir. AB'de tazminat davaları bakımından önem arz eden bir diğer karar ise ABAD'ın 2006 tarihli *Manfredi* kararıdır³⁷. Bu kararda rekabeti ihlal eden davranış ile zarar arasında bir illiyet bağı bulunması koşuluyla zarar gören herkesin tazminat talebinde bulunabileceği belirtilmiştir. Buna ek olarak ulusal

---

³⁴ md. 101 (2).

³⁵ Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM and NV Fovior, C-127-73, (1974) ECR 51 para. 16 ve 22.

³⁶ Courage Ltd. v. Bernard Crehan, C-453/99, (2001) ECR I-6297.

³⁷ Vincenzo Manfredi and Others v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA, Case C-295/04, (2006) ECR I – 6619.

mahkemelerin; iç hukuktaki zamanaşımı sürelerinin, tazminat davası açmayı zorlaştırıp zorlaştırmadığına ilişkin bir denetleme yapması gerektiği de ifade edilmiştir.

AB’de rekabet ihlaline dayalı tazminat davalarını şekillendiren gelişmelerden bir diğeri; tazminat davalarına ilişkin değişiklikler de öngören 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü’nün³⁸ yürürlüğe girmesidir. 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü ile üye ülkelerin rekabet otoriteleri ve mahkemelerine, AB rekabet kurallarını uygulama yükümlülüğü getirilmiştir. Bununla birlikte rekabet ihlaline ilişkin Avrupa Komisyonu (Komisyon) kararlarının, ulusal mahkemeler açısından bağlayıcı olduğu düzenlenmiştir. 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü ile getirilen ve tazminat davalarını ilgilendiren son değişiklik ise Komisyon’un muafiyet konusunda sahip olduğu karar verme tekelinin sonlandırılması ve ulusal mahkemelere de bu yetkinin tanınmasıdır. Böylece teşebbüslerin; dava konusuyla ilgili olarak Komisyon’a muafiyet başvurusu yapmak suretiyle dava sürecini olumsuz etkilemelerinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ancak bu değişiklikler, tazminat davalarının etkinliğini sağlamada yeterli olamamıştır.

2004 yılına gelindiğinde Komisyon tarafından, üye ülkelerdeki rekabet ihlalinden kaynaklanan tazminat davalarının durumunu tespit etmek amacıyla bir rapor (Karşılaştırmalı Rapor)³⁹ hazırlanmıştır. Bu Karşılaştırmalı Rapor’da, üye ülkelerdeki tazminat taleplerine ilişkin uygulamaların ciddi ölçüde farklılaştığı ve yeterince gelişmediği tespiti yapılmıştır. Bununla birlikte AB’de rekabet ihlalinden kaynaklanan tazminat davalarının yeterince gelişmemesinin nedenleri; birçok üye ülkede bu davalara yönelik özel düzenlemelerin bulunmaması, grup davası açma imkânının olmaması, zarar görenler için delillerin toplanması ve ispat yüküne ilişkin kolaylıklar sağlanmamış olması, zamanaşımı sürelerinin farklı ve kısa olması, rekabet otoritesi kararlarının ulusal mahkemeleri bağlamaması ve yargılama masraflarının davayı kaybeden tarafça karşılanması olarak sayılmıştır (Kortunay 2009, 94). Söz konusu tespitleri değerlendiren

---

³⁸ Council Regulation (EC) No. 1/2003 of 16.12.2002 on the Implementation of the Rules on Competition laid down in Articles 81 and 82 of the EC Treaty, OJ L 1/1, 04.01.2003.

³⁹ Study on the Conditions of Claims for Damages in case of Infringement of EC Competition Rules, Comparative Report, Brussels, 31.08.2004. Söz konusu Karşılaştırmalı Rapor, Komisyon tarafından Ashurst isimli bir hukuk bürosuna hazırlanmış olup, “*Ashurst Study*” olarak da anılmaktadır.

Komisyon tarafından 2005 yılında bu sorunları ve çözüm önerilerini içeren Yeşil Kitap⁴⁰ ve buna ilişkin Çalışma Belgesi⁴¹ kamuoyunun görüşüne sunulmuştur. Daha sonraki süreçte Yeşil Kitap'ta yer alan önerilerle ilgili görüşler ve kendi politika hedefleri ışığında konuyu ele alan Komisyon tarafından 2008 yılında Beyaz Kitap⁴² ve buna ilişkin Çalışma Belgesi⁴³ yayınlanmıştır. Bu belgelerde tazminat davalarının daha etkili bir şekilde uygulanabilmesi adına ayrıntılı ve somut öneriler sunulmuştur⁴⁴.

AB'de rekabet ihlalden kaynaklanan tazminat davalarının gelişim sürecinde yaşanan son gelişme; 2014 yılında, bu alanda ilk bağlayıcı düzenleme olan 2014/104 sayılı Direktif'in (Direktif)⁴⁵ kabul edilmesidir. 26 Aralık 2014'te yürürlüğe giren ve günümüzde üye ülkelerin iç hukuklarına aktarılmış bulunan Direktif; teşebbüs veya teşebbüs birlikleri tarafından rekabet hukukunun ihlali nedeniyle zarar gören herkesin zararının tam olarak tazmin edilmesini sağlamak için gerekli birtakım kuralları ortaya koymaktadır⁴⁶. Direktifin kabul ettiği eşitlik ve eşdeğerlik ilkeleri uyarınca; üye ülkeler, AB tarafından sağlanan tam tazminat hakkının kullanılmasını zorlaştıracak veya imkânsız hale getirecek düzenlemelerden kaçınmak mecburiyetindedir⁴⁷. Tazminat davalarına ilişkin olarak AB'nin temel mevzuatı niteliğinde olan Direktif'te yer alan ve bu çalışmanın konusuyla ilgili olan düzenlemelere aşağıda yer verilmektedir.

---

⁴⁰ European Commission, Green Paper, Damages Actions for Breach of EC Antitrust Rules, Brussels, 19.12.2005, COM (2005) 672 final (Buradan itibaren "Yeşil Kitap 2005" olarak anılacaktır).

⁴¹ European Commission, Commission Staff Working Paper, Annex to the Green Paper Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules, Brussels, 19.12.2005, COM (2005) 672 final.

⁴² European Commission, White Paper on Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules, Brussels, 02.04.2008, COM (2008) 165 final (Buradan itibaren "Beyaz Kitap 2008" olarak anılacaktır).

⁴³ European Commission, Commission Staff Working Paper, Accompanying the White Paper on Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules, Brussels, 02.04.2008, COM (2008) 165 final.

⁴⁴ Bu belgelerde ele alınan meseleler ve çözüm önerileri ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Kortunay (2009, 97-118).

⁴⁵ 2014/104/EU Directive on Certain Rules Governing Actions for Damages Under National Law of Infringements of the Competition Law Provisions of the Member States and of the European Union, OJ L 349/1, 05.12.2014.

⁴⁶ Direktif md. 1 (1).

⁴⁷ Direktif md. 4.

Rekabet ihlaline dayalı tazminat davalarında büyük bir öneme sahip olan delillere erişim konusuyla ilgili olarak Direktif'in 5. maddesinde; iddialarını desteklemek için makul ve haklı sebepler sunan davacıların talebi üzerine, ulusal mahkemeler tarafından davalıların veya üçüncü kişilerin kontrolünde olan delillerin açıklanmasının emredilebileceği düzenlenmiş olup, aynı hak davacılar veya üçüncü kişilerin kontrolünde olan deliller bakımından davalılara da tanınmıştır⁴⁸. Bu doğrultuda mümkün olduğu kadar kesin ve dar şekilde tanımlanmış olması şartıyla belirli bir belge grubunun veya ilgili bir delil kategorisinin de açıklanması emredilebilecektir⁴⁹. Ancak bu karar verilirken mahkemelerce; ticari sırlar ve gizli bilgilerin uygun şekilde korunması ve dava ile ilgili olmayan belgelere ilişkin geniş kapsamlı taleplerin kabul edilmemesi gerekmektedir.

Direktif kapsamında; rekabet otoritelerinin soruşturma dosyalarında elde ettiği delillerin, sayılan şartlara ek olarak, amacı ve içeriği bakımından tazminat davasıyla ilgili olmak ve soruşturma sürecinin etkin bir şekilde yürütülmesini engellemek koşuluyla açıklanmasına karar verilebilecektir⁵⁰. Bununla birlikte Direktif'te pişmanlık ve uzlaşma başvuruları kapsamında ihlalde bulduklarını kabul edenlerin beyanlarının açıklanamayacağı⁵¹ ve bunların tazminat davalarında delil olarak kullanılamayacağı⁵² düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle; teşebbüslerin, rekabet otoriteleriyle işbirliği yapmaktan kaçınması engellenmeye çalışılmış ve rekabet hukukunun kamu uygulaması bakımından büyük önem arz eden hoşgörü programlarının etkinliği korunmak istenmiştir.

Son olarak Direktif'in 8. maddesinde delillerin açıklanmasına ilişkin mahkeme kararlarına uyulmaması veya delillerin imha edilmesi durumunda ilgili iddianın ispat edilmiş sayılması veya savunmanın tamamen ya da kısmen reddedilmesi şeklinde yaptırımlar uygulanabileceği öngörülmüştür.

Sorumluluğa ilişkin olarak Direktif'in 11. maddesinde, ortak davranışlar yoluyla rekabeti ihlal edenlerin, ihlalin neden olduğu tüm zararlardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olacağı; böylece zarar görenlerin, ihlalden sorumlu

---

⁴⁸ Direktif md. 5 (1).

⁴⁹ Direktif md. 5 (2).

⁵⁰ Direktif md. 6.

⁵¹ Direktif md. 6 (6).

⁵² Direktif md. 7 (1).

olanların herhangi birinden tam tazminat talep edebileceği hükme bağlanmıştır. Bu noktada ABD'deki uygulamadan farklı olarak AB'de, sorumlular arasında rücu imkânının bulunduğu da belirtilmesi gerekmektedir.

Kimlerin davacı sıfatına sahip olabileceği ile ilgili olarak Direktif'te; doğrudan alıcıların, dolaylı alıcıların⁵³ ve tedarik zincirinin farklı seviyelerindeki teşebbüslerin⁵⁴ ihlalden zarar gördükleri, bir başka deyişle zararın kendilerine aktarıldığı oranda dava açabilecekleri hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte Direktif'te; Komisyon'un, dolaylı alıcılara aktarılan fazla ücretin payının nasıl tahmin edileceğine ilişkin olarak ulusal mahkemeler için kılavuzlar yayınlayacağı da düzenlenmiştir⁵⁵.

Ulusal kararların tazminat davalarına etkisine ilişkin olarak Direktif'te, bir ulusal rekabet otoritesinin veya inceleme mahkemesinin rekabet ihlalinin varlığına dair kesinleşmiş kararlarının, ihlalin meydana geldiği üye devletin hukuk mahkemelerinde görülen tazminat davalarında kesin delil olarak kabul edileceği; başka bir üye devletin hukuk mahkemelerinde görülen tazminat davalarında ise aksi ispatlanmadıkça doğru kabul edilen bir delil (*prima facie*) olarak değerlendirileceği hükme bağlanmıştır⁵⁶. Bu düzenlemeyle; üye devletler arasındaki farklı veya tutarsız uygulamaların önüne geçilmesi amaçlanmış, rekabet hukukunun kamu uygulaması ile özel hukuk uygulaması arasındaki etkileşimin sınırları çizilerek konuya hukuki bir kesinlik kazandırılmıştır.

Direktif'in 10. maddesinde; rekabet hukuku ihlali sona ermeden ve davacı taraf davranışın rekabet hukuku ihlali teşkil ettiğini, bu ihlalin kendisine zarar verdiğini ve ihlali gerçekleştiren teşebbüsün kimliğini bilmeden veya kendisinden makul olarak bilmesi beklenmeden zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlamayacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte, tazminat davaları için en az beş yıllık bir zamanaşımı süresi belirlenmiştir⁵⁷. Bu düzenlemeye ek olarak, bir rekabet otoritesinin tazminat davasına konu ihlale ilişkin olarak bir soruşturma başlatması durumunda, zarar görenlerin hak kaybı yaşamaması adına üye devletlerin zamanaşımı süresini durduran veya kesen bir düzenleme yapacağı

---

⁵³ Direktif md. 14 (1).

⁵⁴ Direktif md. 15 (1).

⁵⁵ Direktif md. 16.

⁵⁶ Direktif md. 9 (1-2).

⁵⁷ Direktif md. 10 (3).

hükme bağlanmıştır. Bu durumda duran ya da kesilen zamanaşımı süresi, rekabet otoritesinin ihlalin varlığına ilişkin kararının kesinleşmesinden veya sürecin başka bir şekilde sona ermesinden en az bir yıl sonra işlemeye başlayacaktır⁵⁸.

Direktif'te; her üye devletin, rekabet ihlaline dayanan tazminat hakkının etkili bir şekilde kullanılmasını sağlayan usul kurallarına sahip olması gerektiği belirtilmiş⁵⁹ ve bu amaç doğrultusunda zarar görenlerin delillere erişimi, tazminat davalarında zamanaşımı süreleri ve rekabet otoritelerinin ihlal kararlarının tazminat davalarındaki delil değerine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Öte yandan Direktif'te; önceki Komisyon belgelerinde ele alınan yargılama giderleri ve grup davalarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durum doktrinde bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir⁶⁰. Çünkü yüksek yargılama giderleri ve etkili kolektif telafi mekanizmalarının bulunmayışı, rekabet ihlalden zarar görenlerin dava açmaktan kaçınmasına neden olmaktadır.

Direktif'in, tüm üye ülkelerin iç hukuklarına aktarılması 2018 yılı itibarıyla tamamlanmış olup, 14 Aralık 2020'de Komisyon tarafından üye ülkelerde Direktif'in uygulanmasına ilişkin bir rapor⁶¹ (Direktif Raporu) yayınlanmıştır. Söz konusu Direktif Raporu'nda; anlamlı bir değerlendirmenin yapılması için yeterli verinin henüz mevcut olmadığı belirtilmekle birlikte⁶², Direktif'in kabul edilmesinden sonra tazminat davalarının sayısında önemli bir artış yaşandığına dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda ilk karar tarihi itibarıyla AB'de açılmış toplam tazminat davası sayısının 2014 yılının başında 50 olduğu, 2019 yılına gelindiğinde ise bu sayının 239'a ulaştığı belirtilmiştir⁶³. 2020 yılı sonunda ise bu sayı 299

---

⁵⁸ Direktif md. 10 (4).

⁵⁹ Direktif para. (4).

⁶⁰ Konuyla ilgili olarak bkz. Kesici (2017, dipnot 67).

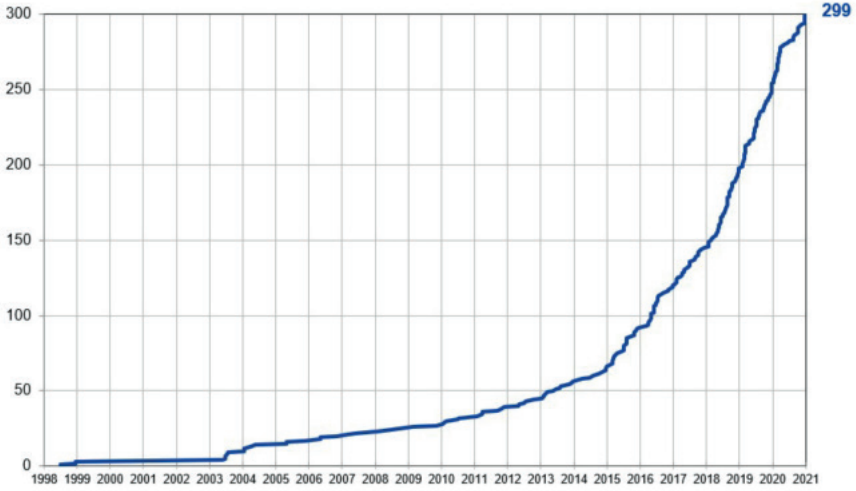
⁶¹ European Commission, Commission Staff Working Document on the Implementation of Directive 2014/104/EU of the European Parliament and of the Council of 26 November 2014 on Certain Rules Governing Actions for Damages Under National Law for Infringements of the Competition Law Provisions of the Member States and of the European Union, Brussels, 14.12.2020, SWD (2020) 338 final.

⁶² Direktif'in 20. maddesinde; Komisyon tarafından 27 Aralık 2020 tarihine kadar Direktif'in üye ülkelerde uygulanışının ve etkilerinin incelendiği bir rapor hazırlanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak Direktif'in tüm üye ülkelerin iç hukukuna aktarılması 2018 yılı itibarıyla ancak gerçekleştiği için söz konusu raporda Direktif'in etkilerine ilişkin olarak yalnızca ilk göstergelerin yer alması mümkün olabilmiştir.

⁶³ Bkz. Direktif Raporu (2020, 3-4).

olmuştur (Laborde 2021, 234). Aşağıda AB’de ilk hükmün verildiği 30 Haziran 1998 tarihi⁶⁴ ile 30 Aralık 2020 tarihleri arasında rekabet ihlaline dayalı olarak açılmış toplam tazminat davası sayılarına ilişkin grafik yer almaktadır.

Şekil 1: AB’deki İlk Karar Tarihine Göre Kümülatif Karar Sayısı⁶⁵

AB’de 2018’de 53, 2019’da 56 tazminat davası görülürken, 2020’de pandemi nedeniyle bir düşüş yaşanmış ve 45 tazminat davası görülmüştür (Laborde 2021, 235). Ancak genel olarak bakıldığında Direktif, AB’de görülen tazminat davalarının sayısını dikkat çekecek ölçüde artırmayı başarmıştır.

Bu bölümde ABD ve AB hukuk sistemlerinde rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarına yönelik usuli konular ve düzenlemeler hakkında bilgi verilmiştir. Devam eden bölümde ise Türk hukuk sistemi bakımından literatürde ağırlıklı yer verilen usuli konular ile rekabet ihlallerinden doğan tazminat davaları arasındaki ilişki incelenecektir.

⁶⁴ Bkz. Laborde (2021, 233).

⁶⁵ Bkz. Laborde (2021, 235).

BÖLÜM 3

TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE REKABET İHLALİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARINA İLİŞKİN USULİ MESELELER

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarına ilişkin usuli meselelerin birçoğu RKHK’de düzenlenmemiş olup bu hususlar bakımından TBK ve HMK’de yer alan genel hükümler uygulama alanı bulmaktadır. Ancak rekabet ihlallerinin yapısına her durumda uymayan bu genel hükümler, tazminat davalarından beklenen etkinliğin amaçlandığı ölçüde gerçekleşmesine engel olabilmektedir. Bu bölümde söz konusu usuli meseleler ve bunlarla ilgili olarak uygulamada karşılaşılan sorunlar ele alınacaktır.

3.1. ZAMANAŞIMI

Bilindiği üzere zamanaşımı; kanunda belirtilen şartlar altında ve belli bir süre içinde alacaklının hareketsiz kalması sonucu alacağın ifasını isteme yetkisinin sona ermesidir (Tunçomağ 1972, 730). Zamanaşımı müessesesi, rekabet ihlallerinden zarar görenlerin tazminata kavuşabilmeleri ve tazminat davalarının etkinliği bakımından hayati bir öneme sahiptir. Zamanaşımı sürelerinin kısa olarak belirlenmesi; delillerin toplanmasını ve davaya hazırlık sürecini zorlaştırmakta ve zarar görenler aleyhine bir durumun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Özellikle rekabet otoritesinin kararını takiben açılması planlanan tazminat davalarında, kısa zamanaşımı süreleri sebebiyle rekabet otoritesi karar verene kadar zamanaşımı süresinin dolma ihtimali bulunmaktadır. Bu durumda zarar görenler rekabet otoritesi kararlarına dayanarak iddialarını daha kolay şekilde ispat etmek imkânından mahrum kalmaktadır (Komnimos 2008, 237; Kortunay 2009, 116).

Rekabet ihlaline dayalı tazminat taleplerinin tabi olduğu zamanaşımı süresiyle ilgili önem arz eden iki husus bulunmaktadır. Bunlar; uygulanacak zamanaşımı süresinin ne olduğu ve bu sürenin ne zaman işlemeye başladığıdır.

3.1.1. Rekabet İhlallerinden Doğan Tazminat Davalarında Uygulanacak Zamanaşımı Süresi

RKHK’de, rekabet ihlaline dayalı tazminat davalarında uygulanacak zamanaşımı süresine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple haksız fiil sorumluluğu açısından genel hüküm niteliğinde olan TBK md. 72 hükmü uygulanacaktır. Anılan hükmün 1. fıkrası şu şekildedir:

“Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğu cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.”

Hükümde; normal, azami ve istisnai olmak üzere üç türlü zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bunlardan normal süre, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlayan iki yıllık süredir⁶⁶. On yıllık azami süre ise zararı doğuran haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır.

TBK md. 72’de düzenlenen istisnai süre ise ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımı süresidir. Buna göre zarara neden olan fiil, aynı zamanda ceza kanunları uyarınca bir suç teşkil ediyorsa ve bu fiil için ceza kanunlarında daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüşse, bu uzun sürenin uygulanması gerekmektedir. Söz konusu ceza davası zamanaşımı süresi on yıldan fazlaysa, bu zamanaşımı süresi hem normal hem de azami zamanaşımı süresinin yerini alacaktır (Oğuzman ve Öz 2014, 75). Ancak ceza davası zamanaşımı süresi on yıldan kısaysa; azami süre aynen kalırken, iki yıllık normal zamanaşımı süresi ceza davası zamanaşımı süresi kadar uzayacaktır (Eren 2017, 861).

Cezayı gerektiren ve suç teşkil eden fiiller açısından yalnızca Türk Ceza Kanunu’nda⁶⁷ (TCK) düzenlenenler değil, diğer özel kanunlarda öngörülen suç tiplerinin de dikkate alınması gerekmektedir (Oğuzman ve Öz 2014, 76).

---

⁶⁶ 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu (eski BK, 22.04.1926 tarihinde kabul edilerek 29.04.1926 tarih ve 359 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır) md. 60’ta bir yıl olarak düzenlenen bu süre TBK md. 72 ile iki yıla çıkarılmıştır.

⁶⁷ 26.09.2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı kanun. Resmi Gazete: 12.10.2004/ 25611.

Ceza dava zamaşıımı süresinin uygulanabilmesi için fiilin suç teşkil etmesi yeterli olup, suç dolayısıyla takibat yapılması gerekmemektedir (Tekinay vd. 1993, 723). Ancak ceza mahkemesinde dava açılmış ve mahkeme fiilin suç teşkil ettiğine ya da etmediğine ilişkin bir karar almışsa, hukuk mahkemesi bu kararla bağlı olacaktır. Bununla birlikte ceza mahkemesinde fiilin suç teşkil ettiğine ilişkin henüz bir karar alınmamışsa, hukuk hâkimi ceza kanunlarını dikkate alıp fiilin suç teşkil edip etmediğine karar verecek ve ceza dava zamaşıımı süresini uygulayabilecektir. Bu noktada rekabeti ihlal eden fiillerin TBK md. 72 anlamında cezayı gerektiren fiiller olup olmadığının tartışılması gerekmektedir.

3.1.2. Kabahatler Kanunu'ndaki Zamaşıımı Sürelerinin Rekabet İhlalleri Dolayısıyla Açılan Tazminat Davalarında Uygulanabilirliği

Rekabeti ihlalleri ile ilgili olarak RKHK md. 16/3'te:

“Bu Kanunun 4, 6 ve 7 nci maddelerinde yasaklanmış davranışlarda bulunanlara, ceza verilecek teşebbüs ile teşebbüs birlikleri veya bu birliklerin üyelerinin nihai karardan bir önceki mali yıl sonunda oluşan veya bunun hesaplanması mümkün olmazsa nihai karar tarihine en yakın mali yıl sonunda oluşan ve Kurul tarafından saptanacak olan yıllık gayri safi gelirlerinin yüzde onuna kadar idarî para cezası verilir.”

denilmektedir. Bununla birlikte RKHK'nin 17. maddesinde de nispi idari para cezaları düzenlenmiştir. Bu idari para cezalarının tabi olacağı zamaşıımı sürelerine ilişkin olarak; RKHK'de bir düzenleme bulunmaması⁶⁸ ve rekabet ihlallerinin kabahat olarak düzenlenmesi⁶⁹ sebebiyle, bu cezalar bakımından 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun⁷⁰ (KK) 20. maddesinde öngörülen soruşturma zamaşıımı sürelerinin uygulanması gerekmektedir⁷¹. Anılan maddede, nispi

---

⁶⁸ RKHK'nin “Para Cezaları ve Süreli Para Cezalarında Zamaşıımı” başlıklı 19. maddesi; 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un (5728 sayılı Kanun, 23.01.2008 tarihinde kabul edilerek 08.02.2008 tarih ve 26781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır) 578. maddesiyle ilga edilmiştir.

⁶⁹ KK'nin 2. maddesinde; kanunla, karşılığında idari yaptırım uygulanması öngörülen haksızlıkların kabahat niteliğinde olduğu düzenlenmiştir.

⁷⁰ 30.03.2005 tarihinde kabul edilen 5326 sayılı kanun. Resmi Gazete: 31.03.2005/25772.

⁷¹ 5728 sayılı Kanun'un Genel Gerekeçe kısmının IV numaralı başlığının son paragrafında şöyle denilmektedir:

idari para cezasını gerektiren kabahatler bakımından soruşturma zamanaşımı süresinin sekiz yıl olduğu düzenlenmiştir. Bu aşamada tespit edilmesi gereken husus; bu sürenin TBK md. 72 uyarınca tazminat davaları için de kullanılıp kullanılmayacağı, başka bir ifadeyle kabahatlerin cezayı gerektiren fiiller olarak kabul edilip edilemeyeceğidir.

Doktrinde tartışmalı olan bu hususa ilişkin açıklamalara geçmeden önce Türk hukuk sistemindeki düzenleme şekline bahsedilmesi gerekmektedir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda⁷² (eski TCK) suçlar; cürümler ve kabahatler olarak sınıflandırılmaktayken 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'de, cürüm-kabahat ayırımına son verilmiş ve kabahatler suç olmaktan çıkarılarak münferit bir kanun olan KK'de düzenlenmiştir. TCK'de suçlar için yaptırım olarak hapis ve adli para cezaları öngörülmekteyken (TCK md. 45); KK'de kabahatler için yaptırım olarak idari para cezalarına ve idari tedbirlere yer verilmiştir (KK md. 16).

Kabahatlerin TBK md. 72'ye göre cezayı gerektirir fiillerden sayılıp sayılmayacağı hususuyla ilgili olarak Kaya ve Yiğit (2016, 1554); yaptırımın adının yasa ile "idari" olarak değiştirilmesi sebebiyle, bu eylemlerin ceza hukuku alanına giren suç olma özelliklerinin etkilenmeyeceğini, kabahatlerin esas itibarıyla ceza hukuku karakteri ve cezayı gerektirir fiil niteliği taşıdığını ve KK'nin ceza kanunları kapsamında olduğunu savunmaktadırlar.

Buna karşılık olarak Kesici'nin (2017, 355) görüşü; kanun koyucunun, eski yaptırım sisteminden farklı olarak kabahatleri suç olmaktan çıkarttığı ve TCK'de öngörülen yaptırımlara tabi tutmadığı, kanun koyucunun iradesi dikkate alındığı takdirde kabahatlerin TBK md. 72 uyarınca suç olarak kabul edilemeyeceği ve rekabet ihlallerine uygulanan yaptırımların ancak idari açıdan algılanması gerektiği yönünde olup anılan görüşün isabetli olduğu değerlendirilmektedir.

"... idarî nitelikteki yaptırımlarla ilgili olarak genel bir kanun olarak Kabahatler Kanunu kabul edilmiştir. Bu Kanunda, idarî yaptırımları gerektiren fiiller yani kabahatler açısından kanunilik ilkesi, zaman bakımından uygulama ve sorumluluk esasları, zamanaşımı, idarî yaptırımların hukukî niteliği, çeşitleri ve sonuçları, bu yaptırımların yerine getirilmesi rejimi gibi konular, bir sistematik çerçevesinde düzenlenmiştir. Ayrıca, idarî yaptırım kararlarına karşı kanun yolu da düzenlenmiştir. Kabahatler Kanununda idarî yaptırımlarla ilgili olarak belirlenen genel hükümler nedeniyle, bu hükümlerin özel kanunlarda tanımlanan kabahatler hakkında da uygulanması gerekmektedir."

⁷² 01.03.1926 tarihinde kabul edilen 765 sayılı kanun. Resmi Gazete: 13.03.1926/320.

Benzer şekilde Atila (2009, 115); Kurul tarafından verilen para cezalarının idari nitelikte olduğunu, TBK md. 72’de ise ceza kanunu kapsamında ceza zamaşımasının düzenlendiğini kabul etmektedir.

Yargıtay’ın bu konudaki genel yaklaşımına bakıldığında ise, zarar görenlerin korunması amacıyla TBK md. 72’deki ‘cezayı gerektirir fiiller’ ifadesinin kabahatleri de kapsayacak şekilde yorumlanarak uygulandığı görülmektedir⁷³. Buna göre rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarında TBK md. 72’deki iki yıllık süre değil, KK md. 20’de düzenlenen sekiz yıllık süre uygulanmaktadır.

Kanun koyucunun TCK’de yaptığı köklü değişiklik ile kabahatleri suç olmaktan çıkarması ve bu fiiller için TCK’de yer alan yaptırımları öngörmemesi dikkate alındığında; kabahatlerin cezayı gerektirir fiiller olarak kabul edilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir. Nitekim TCK’deki değişiklik sonrasında TBK md. 72’de, kabahatlerin dahil edildiği bir değişiklik de yapılmamıştır. Bu sebeple Yargıtay uygulamasının hukuken isabetli olmadığı düşünülmektedir. Ancak Yargıtay’ın, isabetli olmayan hukuki bir gerekçeye dayanarak iki yıl yerine sekiz yıllık zamaşıma süresini uygulamak suretiyle zarar görenlerin tazminat talep etme haklarını koruduğunun da kabul edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda söz konusu hakların uygun bir hukuki gerekçe ile korunabilmesi için RCHK’de de; AB’de (beş yıl) ve ABD’de (dört yıl) olduğu gibi tazminat davaları bakımından

⁷³ Bkz. Yargıtay 11 Hukuk Dairesinin 30.03.2015 tarih, 2014/13296 E. ve 2015/4424 K. sayılı kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 27.10.2015 tarih, 2015/3450 E. ve 2015/11139 K. sayılı kararı; Kesici (2017, 355-357); Ayrıca Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin bir direnme kararını bozduğu 28.03.2022 tarih, 2021/7383 E. ve 2022/2486 K. sayılı kararında şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

“... her ne kadar 5237 sayılı TCK’nin yürürlüğe girmesiyle kabahatler 765 sayılı TCK’nin öngördüğü sistemden farklı olarak ayrı bir kanunda düzenlenmişse de, idarenin takdir ettiği para cezalarına da ceza ve ceza usul hukukunun temel ilkelerinin uygulanmasının benimsendiği öğretide kabul edilmiş bir görüştür (SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 570). Kabahatler idarenin bir yargı kararına gereksinim duymaksızın kanunların tanıdığı açık yetkiye dayanarak, idare hukukuna özgü yöntemlerle verdiği cezalar olup, idari yaptırımları düzenleyen 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 16. maddesinde idari para cezaları bir idari yaptırım türü olarak belirtilmiştir. Bu özelliğiyle kabahatlerin, sonucu idari ceza gerektiren eylemler olmakla, 6098 sayılı TBK’nin 72/1. maddesinin son cümlesi ve 818 sayılı BK’nin 60/2. maddesinde belirtildiği üzere “cezayı gerektiren fiil” kapsamında değerlendirilmesi zorunlu olup, ceza kanunları sistematığının değişmesi nedeniyle, idari para cezasının da teknik anlamda “ceza” olmadığı sonucuna varılamayacaktır...”

zarar görenleri mağdur etmeyecek uzunlukta bir zamanaşımı süresinin öngörülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

3.1.3. Rekabet İhlallerinden Doğan Tazminat Davalarında Uygulanacak Zamanaşımının Başlangıcı

TBK md. 72’de düzenlenen iki yıllık normal süre, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır. Bu öğrenmenin kümülatif şekilde gerçekleşmesi gerekmekte olup zarar ve tazminat yükümlüsünden hangisi daha sonra öğrenilmişse, zamanaşımı süresi o tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır (Oğuzman ve Öz 2014, 71). Zararın öğrenilmiş sayılması için bütün ayrıntılarıyla bilinmesi şart değildir (Yiğit 2012, 321). Burada kastedilen; zarar verici olayın değil (Eren 2017, 856), dava açabilecek kadar zararın varlığının, niteliğinin, esaslı unsurlarının ve kapsamının öğrenilmesidir (Tutumlu 2008, 461; Tekinay vd. 1993, 718). Haksız fiil birden fazla kişi veya teşebbüs tarafından gerçekleştirilmişse, zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin olarak; her biri bakımından kendisinin öğrenilme anı dikkate alınacaktır (Tekinay vd. 1993, 718).

Haksız fiilin süreklilik arz etmesi durumunda, iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri fiilin sona ermesiyle işlemeye başlamaktadır. Fiil süreklilik arz etmiyor ve aralıklarla tekrarlanıyorsa, tazminat yükümlüsünün de öğrenilmesi koşuluyla her fiil için zamanaşımı süresi ayrı ve diğerlerinden bağımsız şekilde başlamaktadır (Oğuzman ve Öz 2014, 74).

TBK md. 72’de düzenlenen azami süre; zararı doğuran haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlayan on yıllık süredir. Bu süre içerisinde zarar ve tazminat yükümlüsü öğrenilemese ve bu sebeple iki yıllık zamanaşımı süresi başlamasa dahi on yıllık sürenin geçmesiyle haksız fiilden doğan tazminat talebi zamanaşımına uğrayacaktır (Tekinay vd. 1993, 720). Bununla birlikte on yıllık sürenin içinde herhangi bir yerde iki yıllık süre işlemişse, artık azami sürenin de bir anlamı kalmayacak ve tazminat talebi zamanaşımına uğramış olacaktır. On yıllık zamanaşımı süresi, zararın doğduğu tarihte değil, zarara sebep olan haksız fiilin işlendiği tarihte başlamaktadır (Oğuzman ve Öz 2014, 75).

Bu noktada genel hükümlere ilişkin olarak bahsedilmesi gereken son husus, zamanaşımı sürelerinin durmasına ve kesilmesine ilişkin düzenlemelerdir. Zamanaşımını durduran nedenler TBK md. 153’te, kesen nedenler ise TBK md.

154-157 arasında düzenlenmiştir. Zamanaşımının durması halinde, durma nedeninin ortadan kalkmasıyla süre kaldığı yerden işlemeye devam etmektedir. Kesilme halinde ise, o ana kadar işlemiş olan süre sıfırlanmakta ve neden ortadan kalktıktan sonra yeniden işlemeye başlamaktadır.

Zamanaşımının başlangıcına ilişkin genel hükümlerin rekabet ihlallerinden doğan tazminat taleplerine uygulanmasında; zararın ne zaman öğrenilmiş kabul edileceği hususu önem arz etmektedir. Bu konunun hem doktrinde hem de Yargıtay uygulamasında Kurul kararlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Çünkü çoğu durumda zarar görenler tarafından rekabet ihlallerinden doğan zararların tam mahiyetinin tespit edilmesi oldukça güçtür. Her ne kadar Kurul kararlarında; ihlale maruz kalanların zararları çoğunlukla değerlendirilmese de (Yiğit 2012, 334) zarar görenler, Kurul kararları doğrultusunda ihlalin piyasada sebep olduğu zarara ilişkin bir izlenim edinebilmektedir (Demirtaş 2023, 138).

Bununla birlikte değinilmesi gereken bir diğer konu da rekabeti ihlal eden davranışların bazı yönleriyle TBK'de düzenlenen haksız fiillerden ayrılıyor oluşudur. TBK md. 72'de haksız fiile ilişkin normal zamanaşımı süresinin, zararın ve tazminat yükümlüsünün öğrenilmesinden itibaren başlatılması; zarara uğrayanların fiile temel teşkil eden eylemlerin hukuka aykırı olduğunu ilk etapta tespit etmelerinin son derece kolay olduğu varsayımına dayanmaktadır (Kaya ve Yiğit 2016, 1564). Ancak rekabet ihlalleri için bu varsayım çoğu durumda geçerli değildir. Çünkü ortada bir rekabet hukuku ihlali olduğunun ve bu ihlalin şartlarının gerçekleştiğinin tespit edilmesi, birçok durumda ayrıntılı incelemeler ve analizler gerektirmektedir. Bu sebeple, bir fiilin hukuka aykırılığının yani haksız bir surette işlendiğinin kolaylıkla tespit edilemediği her durumda, fiilin hukuka aykırılığının tespiti de zamanaşımı süresinin başlangıcı bakımından önem taşımaktadır (Kaya ve Yiğit 2016, 1565). Zira haksız fiil sorumluluğunun unsurlarından biri hukuka aykırı bir fiilin varlığı olup, zararın bu fiilden kaynaklanması gerekmektedir. Bu nedenle TBK md. 72'de aslında fiilin hukuka aykırılığının bilinmesi şartının dışlanmadığı söylenebilecektir (Kaya ve Yiğit 2016, 1565). AB'de de bu husus dikkate alınmış ve Direktif'te zamanaşımı süresinin; bir davranışın rekabet hukuku ihlali teşkil ettiğinin, bu ihlalin sebep olduğu zararın ve ihlali gerçekleştirenin bilinmesiyle başlayacağı düzenlenmiştir.

Yargıtay'ın rekabet ihlalinin doğan tazminat davaları bakımından yerleşik hale gelmiş olan içtihadına bakıldığında; bu davalarda Kurul kararının varlığının arandığı görülmektedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından 23.06.2006 tarihinde alınmış bir kararda⁷⁴ Kurul kararının kesinleşmesi dava şartı olarak kabul edilmişken; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 01.11.1999 tarihli bir kararında⁷⁵ Kurul kararının bekletici mesele⁷⁶ yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu iki kararda gidiş yolu farklılık arz etse de Yargıtay, tazminat davalarında karar alınabilmesi için Kurul kararının varlığını aramaktadır.

Bu noktada, mahkemelerin rekabet ihlallerine ilişkin olarak bağımsız bir şekilde karar verme yetkisine sahip olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda bir hâkim, Kurulun karar vermesinden önce açılmış olan bir tazminat davasında kendiliğinden hukuka aykırılık değerlendirmesi yapabilir (Sanlı 2018, 1136). Bu sebeple tazminat davalarında Kurul kararının dava şartı olarak kabul edilmesinin yerinde bir yaklaşım olmadığı düşünülmektedir. Zira dava şartları ancak kanunla düzenlenmektedir ve Kurul kararlarının söz konusu tazminat davalarında dava şartı olarak kabul edilmesi yönünde açık bir dayanak bulunmamaktadır. Bununla birlikte hâkim, çelişkili kararlar alınmasının engellenmesi ve hukuki güvenlik sorununun giderilmesi amacıyla Kurul kararını bekletici mesele yapmayı tercih edebilir⁷⁷. Yargıtay'ın konuya ilişkin güncel

---

⁷⁴ Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 23.06.2006 tarih, 2005/3755 E. ve 2006/7408 K. sayılı kararı. Ayrıca Yargıtay tarafından Kurul kararının kesinleşmediği, incelemesinin devam ettiği, zamansız açılmış dava bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine ilişkin verilmiş başka bir karar için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 25.3.2014 tarih, 2012/15359 E. ve 2014/5834 K. sayılı kararı.

⁷⁵ Bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 01.11.1999 tarih, 1999/3350 E. ve 1999/6364 K. sayılı kararı.

⁷⁶ Bekletici mesele; bir davanın görülmesi sırasında ortaya çıkan ve bu davanın incelenebilmesi veya sonuçlandırılabilmesi için başka bir mahkeme veya merci tarafından çözümlenmesi gereken sorun olup (Pekcanitez 1980, 252) HMK md. 165'te düzenlenmiştir. Kanun koyucu bazı konuların bekletici mesele yapılmasını hâkimin takdir yetkisine bırakmışken, bazı konuların bekletici mesele yapılmasını zorunlu tutmuştur. Zorunlu olarak beklenmesi gereken haller için bkz. Aşık (2012, 59).

⁷⁷ Kurulun rekabet ihlallerinin tespitine yönelik incelemelerinde, mutlak gerçekliğe ulaşmak amacıyla tarafların beyanları ve sundukları deliller ile bağlı kalınmamakta, her türlü delil aranmakta ve çok yönlü incelemeler yapılmaktayken; özel mahkemeler davalarda, gerçekliğe ulaşma endişesi taşımaksızın salt dava taraflarının sunduğu delillerle yetinmektedir. Bu husus dikkate alındığında bir rekabet ihlalinin varlığının belirlenmesinde Kurulun tespitlerine üstünlük

yaklaşımı⁷⁸ da Kurul kararlarının dava şartı olmadığı, bilakis bekletici mesele yapılması gerektiği yönündedir (Sanlı vd. 2018, 149). Bu halde Kurul kararlarının bekletici mesele yapılması durumunda zamanaşımı süresinin akıbetinin ne olacağının incelenmesi gerekmektedir⁷⁹.

Burada ilk olarak belirtilmesi gereken husus; Kurula şikâyet başvurusunda bulunulduğunda, Kurul tarafından resen ya da şikâyet üzerine soruşturma başlatıldığında veya ihlale ilişkin bir karar aldığında zamanaşımı süresinin kesilmediği veya durmadığıdır. Bir başka deyişle Kurul işlemleri, zamanaşımı süresini etkilememektedir. Ancak Yargıtay'ın Kurul kararının bekletici mesele yapılmasına ilişkin içtihadının kabul edilmesi durumunda zamanaşımı süresinin durabileceği gündeme gelmektedir. TBK md. 153'te bir hususun bekletici mesele yapılması, zamanaşımını durduran sebeplerden biri olarak sayılmamıştır. Ancak ilgili maddenin 6. bendinde alacağın Türk mahkemelerinde ileri sürülme imkânı bulunmadığı sürece zamanaşımı süresinin işlemeye başlamayacağı, başlamışsa da duracağı düzenlenmiştir. Gerçekten de Yargıtay'ın konuya ilişkin yaklaşımı kabul edildiğinde davacılar, ya dava açamayacaklar ya da açılmış bir dava Kurulun bir karar vermesine ve bu karara karşı yargı yolu tükenmesine kadar duracaktır (Yiğit 2012, 333). Bu bakımdan söz konusu yaklaşımın rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarında da uygulanabileceği ve zamanaşımı süresinin Kurul kararının kesinleşmesiyle başlatılabileceği savunulabilir⁸⁰. Her ne kadar böyle bir

---

tanınması gerçekten de daha isabetli olabilir (Aksoy 2004, 62-63). Bu bağlamda, tazminat davalarında Kurul kararlarının ihtiyari olarak bekletici mesele yapılmasının yerinde bir uygulama olduğu değerlendirilmekte birlikte, somut uyuşmazlık bakımından gerekli görülmeyen hallerde mahkemelerin Kurul kararını bekletici mesele yapmaması gerektiği de kabul edilmektedir. Yargıtay'ın, Kurul kararının beklenmesine gerek duyulmadan alınmış bir ilk derece mahkemesi kararını onadığı yakın tarihli bir karar bu bakımdan önemlidir. İlgili karar için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 28.04.2022 tarih, 2020/8414 E. ve 2022/3556 K. sayılı kararı.

⁷⁸ Kurul kararının dava şartı olarak değerlendirmesinin mümkün olmadığı ve bu hususun bekletici mesele yapılması gerektiği yönünde verilmiş güncel tarihli bir karar için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 08.03.2016 tarih, 2015/5134 E. ve 2016/2543 K. sayılı kararı.

⁷⁹ Kurul kararlarının bekletici mesele yapılması hususunun ve Kurul ile adli mahkemeler arasındaki ilişkinin ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturacak şekilde, daha geniş kapsamlı olarak ele alınması mümkündür. Ancak bu çalışmada ilgili hususlar, yalnızca zamanaşımına etkileri yönünden ele alınmıştır.

⁸⁰ Bkz. Kesici (2017, dipnot 554); Yiğit (2012, 333); Demirtaş (2023, 146-147).

yorum yapılabilecekse de bu konuda açık bir düzenleme yapılmasının daha isabetli olacağı düşünülmektedir.

AB rekabet hukukunun konuya yaklaşımına bakıldığında da⁸¹, bir rekabet otoritesinin tazminat davasına konu ihlale ilişkin olarak bir soruşturma başlatması durumunda zamanaşımı süresinin kesildiği veya durduğu görülmektedir. Buna ek olarak zamanaşımı süresi rekabet otoritesinin kararının kesinleşmesinden bir yıl sonra işlemeye başlamaktadır. Zamanaşımı süresini uzatan ve zarar görenlerin mağdur olmasını engelleyen bu düzenlemenin, Türk rekabet hukuku bakımından da gerekli olduğu sonucuna varılmaktadır⁸².

Zamanaşımı süresinin başlangıç anına ilişkin olarak net bir görüş belirtmemekle birlikte Yargıtay 11. Hukuk Dairesi; almış olduğu iki kararda⁸³, zamanaşımı sürelerini davacının Rekabet Kurumuna (Kurum) başvurduğu tarihten itibaren başlatmıştır. Ancak bu kararlardan 27.10.2015 tarih, 2015/3450 E. ve 2015/11139 K. sayılı olanda; ihlale maruz kalanların Kurul kararı olmaksızın, hukuka aykırı bir ihlalin varlığı noktasında karar vermelerinin mümkün olmadığı, bu nedenle Kurul kararı kesinleştikten sonra ceza zamanaşımı süresinin başlaması gerektiği gerekçesiyle bir karşı oy kullanılmıştır (Kaya ve Yiğit 2016, dipnot 22).

Konuyla ilgili olarak Kortunay (2009, 131); tazminat davalarının Kurul kararının yahut buna ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren iki yıl içinde açılabilmesinin, delillerin toplanması ve davanın hazırlanmasında karşılaşılabilecek güçlüklerin aşılması bakımından -bilhassa toplu davaların açılmasının söz konusu olduğu hallerde- daha isabetli olduğunu ifade etmektedir.

---

⁸¹ Detaylı bilgi için bkz. 2. Bölüm.

⁸² Konuya ilişkin olarak Gündüz ve Koyuncu (2011, 160); Kanunlarda öngörülen zamanaşımı süreleri içerisinde Kuruma başvurulması durumunda, zamanaşımı süresinin kesilmesi ve gerekçeli kararın yayınlanmasından itibaren yeniden işlemeye başlaması yönündeki düzenlemenin uygun olacağını ifade etmektedir. Kesici de (2017, 365); Kurum tarafından ihlal iddiası ile ilgili resen ya da şikâyet üzerine inceleme yapılması halinde zamanaşımının durduğuna (veya kesildiğine) ve Kurul tarafından verilecek kararın kesinleşmesine kadar zamanaşımı süresinin işlemeyeceğine dair RKHK'de açık bir düzenleme yapılmasının yerinde olacağını ifade etmiştir.

⁸³ Bkz. Yargıtay 11 Hukuk Dairesinin 30.03.2015 tarih, 2014/13296 E. ve 2015/4424 K. sayılı kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 27.10.2015 tarih, 2015/3450 E. ve 2015/11139 K. sayılı kararı.

Kaya ve Yiğit (2016, 1566-1567) benzer şekilde zamanaşımı süresinin Kurul kararının kesinleşmesinden itibaren başlaması gerektiğini ve beş yıllık bir zamanaşımı süresinin belirlenebileceğini belirtmektedir. Ancak Kurulun bir soruşturmada ihlale ilişkin kararının ortalama 1,5 sene içerisinde verildiği ve bu kararın idari yargıda kesinleşmesinin ise 4 seneyi bulabildiği (Sanlı 2018, 1141) düşünüldüğünde soruşturmanın başladığı andan itibaren en az 5,5 senelik bir süre boyunca ihlalin varlığı kesin olarak karara bağlanamamaktadır (Demirtaş 2023, 149). Ayrıca soruşturmanın başlatılmasından önce geçen zamanın bu süreye dahil olmadığı da belirtilmesi gerekmektedir. Bu sebeple zamanaşımı başlangıcının Kurul kararının kesinleşmesine bağlanması; zarar görenlerin zararlarının çok geç tazmin edilmesine ve geç gelen adalet problemine sebep olabileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu doğrultuda doktrinde yer alan görüşlerden biri; zamanaşımının, Kurulun gerekçeli kararının internet sitesinde yayınlanması anında başlaması gerektiği yönündedir⁸⁴. Bu görüşe göre rekabet ihlalinin varlığı, zararın kapsamı ve tazminat yükümlüsü ancak Kurul kararı ile tam olarak öğrenilmektedir. Bu görüş de Kurul kararının henüz kesinleşmemiş olması sebebiyle eleştirilmektedir. Ayrıca Yargıtay'ın tazminat davalarında karar alınabilmesi için Kurul kararının kesinleşmesi gerektiği yönündeki içtihadı doğrultusunda, Kurul kararı kesinleşmeden açılmış olan neredeyse tüm davalarda zamanaşımı süresinin dolması kaçınılmaz olacaktır. Bu bakımdan, bir hak kaybı yaşanmaması amacıyla mevcut şartlar altında, zamanaşımı süresinin Kurul kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlamasının en rasyonel seçenek olduğu değerlendirilmektedir.

3.2. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

3.2.1. Görevli Mahkemenin Belirlenmesi

RKHK'de, rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarına ilişkin görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesine dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple burada konuya yönelik genel hükümler uygulama alanı bulacaktır.

Muhakeme hukukunda görev, medeni yargı içerisinde çözülmesi gerektiği tespit edilen bir uyuşmazlığın hangi mahkeme tarafından görüleceğini konu

---

⁸⁴ Bkz. (Utku vd. 2012, 126-128).

edinmektedir (Kuru 2006, 155). Bu bağlamda mahkemelerin görevi, dava konusuna göre belirlenmektedir (Pekcanitez vd. 2017, 267). HMK md. 1 uyarınca mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir ve göreve dair kurallar kamu düzenine ilişkindir. Bu sebeple görev kuralları değiştirilemez, kıyas veya yorum yoluyla genişletilemez. Bununla birlikte taraflar da görev kuralları üzerinde serbestçe tasarrufta bulunamaz ve görevli bir mahkemenin görevsiz veya görevsiz bir mahkemenin görevli olduğu yönünde yazılı veya sözlü, açık veya zımni bir görev sözleşmesi yapamazlar (Pekcanitez vd. 2013, 153-154). Görev, HMK md. 114/1'de sayılan dava şartlarından biri olduğu için mahkeme görevli olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden dikkate alır, taraflar da mahkemenin görevsiz olduğunu davanın her aşamasında ileri sürebilir (Kuru 2001, 309).

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus; Türk hukukunda ilk derece hukuk mahkemelerinin genel mahkemeler ve özel mahkemeler olarak ikiye ayrılmış olduğudur. Burada asıl olan bir davanın genel mahkemede görülmesi olup özel mahkemelerin görevi istisnaidir (Kuru 2001, 53) ve genel mahkemeler, kanunda aksi yazılı olmadıkça özel hukuka dair tüm uyuşmazlıklara bakmaktadır. Özel mahkemeler ise belirli kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara veya belirli uyuşmazlıklara bakmak üzere kurulmuş mahkemelerdir (Kuru 2001, 60).

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat talepleri bakımından yapılacak görevli ve yetkili mahkeme tespitinde önem arz eden husus; bu tazminat taleplerinin haksız fiil sorumluluğuna dayanmasıdır. Bu bakımdan yapılacak tespit, rekabet ihlalinin; teşebbüsler arası anlaşma, uyumlu eylem veya teşebbüs birliği kararı veya hâkim durumun kötüye kullanılması şeklinde gerçekleşmiş olmasının belirleyici bir etkisi bulunmamaktadır (Narbay ve Kesici 2015, 212).

HMK md. 2/1'de; dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı ve şahıs varlığı haklarına ilişkin davalarda genel görevli mahkemenin, asliye hukuk mahkemesi olduğu düzenlenmiştir. Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davaları da malvarlığı haklarına ilişkin olduğu için bu davalarda genel görevli mahkeme, asliye hukuk mahkemesidir. Ancak uyuşmazlığın konusu ve davacıların hukuki statüsü doğrultusunda, bu davaların özel mahkemelerin görev alanına girmesi de söz konusu olabilir. Bu bakımdan özel mahkemeler olan asliye

ticaret mahkemeleri ve tüketici mahkemelerinin rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarında görevli olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

3.2.1.1. Ticaret Mahkemelerinin Görevli Olması

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda⁸⁵ (TTK) ticari davalar ile ilgili düzenleme yapılırken, ticari iş sayılan hususlardan doğan bütün dava ve taleplerin ticari dava olarak kabulü yerine, niteliği ve bünyesi itibarıyla hâkimin özel uzmanlığına ihtiyaç gösteren dava ve taleplerin ticari dava veya ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işi sayılacağı kabul edilmiştir (Ayhan vd. 2015, 67; Bozer ve Göle 2021, 179; Ülgen vd. 2019, 125). Bir davanın ticari dava olarak kabul edilmesinin en önemli sonucu, bu davanın asliye ticaret mahkemesinde görülmesi ve buna bağlı olarak özel birtakım usul kurallarına tabi olmasıdır (Arkan 2019, 105). TTK md. 4'te düzenlenmiş olan ticari davaları; mutlak, nispi ve yarı nispi ticari davalar olmak üzere üç başlık altında incelemek mümkündür⁸⁶.

Mutlak ticari davalar; tarafların tacir olup olmadığına yahut işlem ve fiilin ticari işletmeyle ilgili bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kanun gereği ticari sayılan davalar olarak tanımlanmaktadır (Ayhan vd. 2015, 67; Kayıhan 2021, 111). Bu davalar; TTK'de düzenlenen hususlardan doğan davalar, diğer kanunlarda düzenlenen ancak TTK'de ticari dava olarak sayılan hususlardan doğan davalar ve diğer kanunlarda düzenlenen ancak asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğu belirtilen diğer hukuk davaları olmak üzere üç başlık altında ele alınabilir.

Konuya ilişkin olarak RKHK'de ve TTK'de bir düzenleme bulunmadığından rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarının mutlak ticari dava kapsamına girmediği kabul edilmektedir.

Nispi ticari davalarda ise; davanın her iki tarafının da tacir olması ve dava konusu ihtilafın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili bulunması gerekmektedir. Bu iki şarttan birinin eksik olması durumunda dava, ticari davaya vücut vermeyecektir.

Bu çerçevede davanın her iki tarafı da tacir olduğunda ve dava konusu her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili bulunduğu; rekabet ihlalden doğan

---

⁸⁵ 13.01.2011 tarihinde kabul edilen 6102 sayılı kanun. Resmi Gazete: 14.02.2011 /27846.

⁸⁶ Doktrinde ticari davaları; mutlak ve nispi ticari davalar olmak üzere iki başlık altında inceleyen yaklaşımlar da mevcuttur. Bkz. (Kuru ve Aydın 2021, 49).

tazminat davaları da ticari dava olarak nitelendirilerek asliye ticaret mahkemelerinde görülebilecektir. Bu davaların haksız fiil sorumluluğuna dayanıyor olması, ticari dava olarak nitelendirilmelerini etkilememektedir. Zira haksız fiillerden doğan davalar da, her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirdikleri takdirde ticari dava sayılmaktadır (Şener 2020, 128; Ülgen vd. 2019, 138).

Tacir sıfatı açısından bakıldığında, rekabeti ihlal eden teşebbüsler ile zarar gören rakip teşebbüslerin neredeyse tamamının tacir konumunda⁸⁷ bulunduğunu söylemek mümkündür (Narbay ve Kesici 2015, 218). Dava konusunun tarafların ticari işletmesi ile ilgili olmasına ilişkin yapılacak değerlendirmede ise RKHK'de yer alan teşebbüs kavramına değinilmesi gerekmektedir. Teşebbüs, RKHK md. 3'te; piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla rekabet hukuku kapsamında gerçek kişilerin de teşebbüs olarak addedilebilmesinin mümkün olduğu ve teşebbüs kavramının ticari işletme kavramından çok daha geniş kapsamlı bir kavramı ifade ettiği söylenebilir. Bu sebeple rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarında, dava konusunun her iki tarafın da ticari işletmesi ile ilgili olup olmadığı, somut olay özelinde değerlendirilmelidir.

Son olarak değinilmesi gereken ticari dava türü ise yarı nispi ticari davalar olup bu davalar; herhangi bir ticari işletme ile ilgili olan havale, vedia (saklama) ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davaları ifade etmektedir. Bu konuda Narbay ve Kesici'nin (2015, 222) görüşüne katılım sağlanmakta ve rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarının bu tür bir bağlantıya dayanarak ticari dava formatında öngörülmesinin prima facie mümkün görünmediği düşünülmektedir.

Sonuç olarak rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarının, mutlak ve yarı nispi ticari dava kıstaslarını karşılamasının mümkün olmadığı, bu davaların ancak nispi ticari dava şartlarını sağlamak suretiyle ticari dava olarak kabul edilip asliye ticaret mahkemelerinde görülebileceği değerlendirilmektedir.

---

⁸⁷ Tacir sıfatına ilişkin olarak bkz. TTK md. 12-16.

3.2.1.2. Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olması

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarında davacının tüketici olması durumunda; genel görevli olan asliye hukuk mahkemelerinin mi yoksa özel bir mahkeme olarak tüketici mahkemelerinin mi görevli olacağı hususunun incelenmesi gerekmektedir. Tüketici mahkemelerinin genel nitelikli mahkemelerden farkı, bu mahkemelerde tüketiciler lehine birtakım uygulamaların öngörülmüş olmasıdır. Buna göre tüketiciler davalarını kendi yerleşim yerlerinde açabilmekte, açtıkları davalarda harçlardan muaf tutulmakta ve bu davalarda basit yargılama usulü uygulanmaktadır.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun⁸⁸ (TKHK) md. 73/1’de tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemelerinin görevli olduğu düzenlenmiştir. Anılan kanunun 3. maddesinde ise tüketici işlemleri; mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemler olarak tanımlanmıştır.

Görüldüğü üzere, ancak tüketicinin tarafı olduğu sözleşmeler ve hukuki işlemler TKHK kapsamına girebilmektedir. Bu kapsamda haksız fiilden kaynaklanan borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklar, tüketici mahkemelerinin görev alanı dışında kalmaktadır (Tek 2012, 133; Tutumlu 2015, 141). Zira haksız fiil sorumluluğu söz konusu olduğunda taraflar arasındaki ihtilaf, bir hukuki işlemde yahut muameleden kaynaklanmamakta, bilakis haksız fiil sonucu oluşan zararın tazmini amacıyla doğmaktadır (Narbay ve Kesici 2015, 227-228). Bu bakımdan rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarında da tüketici mahkemelerinin görevli olmaması gerekmektedir.

Konuyla ilgili Yargıtay’ın görüşü de ağırlıklı olarak bu yönde olup kararlarda taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin arandığı görülmektedir⁸⁹. Ancak bununla

---

⁸⁸ 07.11.2013 tarihinde kabul edilen 6502 sayılı kanun. Resmi Gazete: 28.11.2013/ 28835.

⁸⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 17.02.2010 tarih, 2010/4-61 E. ve 2010/84 K. sayılı kararında şu değerlendirilmeye yer verilmiştir:

birlikte özü itibarıyla haksız fiil teşkil eden bazı uyuşmazlıklarda, taraflar arasında bir sözleşme ilişkisinin mevcut olması durumunda tüketici mahkemelerinin görevli kabul edildiği Yargıtay kararları⁹⁰ da bulunmaktadır. Bu konuda Narbay ve Kesici (2015, 228); taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi bulunsa da sözleşmenin gerisinde yatan rekabete aykırı davranışın haksız fiil olarak varlığını koruyacağını ve TKHK’de yer alan hukuki işlem kavramının, amacını aşar bir şekilde ve lafzı itibarıyla yorumlanarak, rekabet hukukunun ihlalden doğan tazminat davalarında tüketici mahkemelerinin görevli olduğundan bahsedilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu çerçevede davacı tarafın tüketici olması hâlinde dahi, rekabet ihlallerinin haksız fiil sorumluluğuna dayanması nedeniyle söz konusu tazminat davalarında tüketici mahkemelerinin görevli olmadığı değerlendirilmektedir.

Tüketici ve ticaret mahkemelerine ilişkin değerlendirmelerin yanı sıra, gerekli kıstasların sağlanması halinde rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarının diğer ihtisas mahkemelerinin görev alanına girebileceği de göz ardı edilmemelidir⁹¹.

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davaları bakımından görevli mahkemeye ilişkin olarak doktrinde en çok ileri sürülen öneri; tazminat davalarının genel görevli mahkemelerde görülmesinin bu davaların etkinliğini azaltacağı, bu nedenle ihtisas mahkemelerinin kurulması gerektiği yönündedir⁹².

“... taraflar arasında sözleşme ilişkisi bulunmadığından ve uyuşmazlığı doğuran asıl hukuki ilişki, “haksız fiil”den kaynaklandığından, eldeki davaya genel hükümlere göre Asliye Hukuk Mahkemesinde bakılması gerekir.”

Benzer yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 05.10.2021 tarih, 2021/18403 E. ve 2021/6089 K. sayılı kararı; Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 07.11.2016 tarih, 2015/18051 E. ve 2016/12455 K. sayılı kararı.

⁹⁰ Bkz. Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 19.10.2016 tarih, 2016/12718 E. ve 2016/18811 K. sayılı kararı; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 20.06.2017 tarih, 2016/10649 E. ve 2017/5244 K. sayılı kararı; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 13.06.2017 tarih, 2016/10957 E. ve 2017/4906 K. sayılı kararı.

⁹¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 10.10.2007 tarih, 2006/9834 E. ve 2007/12673 sayılı kararında; deniz taşıma işine dair kartel oluşturulduğu ve ihlalden zarara uğranıldığı iddiasının ileri sürüldüğü bir olayda, (dolaylı olarak da olsa) kaldırılmış bulunan Denizcilik İhtisas Mahkemesi’nin görevli olduğu yönünde karar vermiştir (Narbay ve Kesici 2015, 233). Konuya ilişkin başka karar örnekleri için bkz. Kesici (2017, dipnot 193-194).

⁹² Bkz. Arı (2004, 235); Atıla (2009, 112); Ateş (2013, 181); Demir (2019, 120).

Bununla birlikte söz konusu davaların tümünde asliye ticaret mahkemelerinin⁹³ ya da bu mahkemelerin bir dairesinin⁹⁴ görevli olmasının uygun olacağı yönünde öneriler de getirilmiştir. Anılan önerilerin hepsinin temelinde rekabet hukukuna aykırılığın tespitinin belirli bir ihtisas gerektirdiği kabulü yatmaktadır. Hiç şüphesiz söz konusu davaların bu alanda ihtisas sahibi mahkemelerce görülmesi; bu davaların etkinliğini artıracaktır. Bununla birlikte Narbay ve Kesici; mevcut durumda rekabet ihlallerinden doğan tazminat davalarının sayısının istenilen seviyede bulunmaması ve idari maliyetler dikkate alındığında ihtisas mahkemelerinin kurulmasının kısa vadede rasyonel bir çözüm teşkil etmediğini belirtmektedir. Bu çerçevede söz konusu davaların tamamında asliye ticaret mahkemelerinin veya bu mahkemelerin bir dairesinin görevli hale getirilmesinin mevcut şartlar altında daha uygun bir çözüm olacağı değerlendirilmektedir.

3.2.2. Yetkili Mahkemenin Belirlenmesi

Muhakeme hukukunda yetki, bir davaya yer bakımından hangi mahkemenin bakabileceğini gösteren kuralları ifade etmektedir. Görevli mahkeme belirlendikten sonra, davanın hangi yerdeki görevli mahkemede açılacağına tespiti yetki kurallarına göre yapılmaktadır (Karlı 2012, 263) ve yetki, kural olarak kamu düzenine ilişkin değildir (Pekcanitez vd. 2013, 163). Yetki kuralları; genel yetki (HMK md. 6) ve özel yetki kuralları (HMK md. 8-16) olarak sınıflandırılmaktadır. Bazı dava veya dava çeşitleri için kabul edilen istisnai nitelikteki yetki kurallarına özel yetki kuralları denilmektedir (Kuru 2001, 382). Kural olarak özel yetki, genel yetkiyi ortadan kaldırmamaktadır. Ancak özel yetki kuralları da kesin yetki ve kesin olmayan yetki kuralları olarak ikiye ayrılmakta ve kesin olmayan özel yetki kuralının bulunması halinde, davacı ister özel yetkili mahkemede, isterse genel yetkili mahkemede dava açabilmektedir. Kesin yetkinin söz konusu olduğu hallerde ise dava yalnızca o yer mahkemesinde açılabilir.

HMK md. 6'da genel yetkili mahkemenin davalının yerleşim yeri mahkemesi olduğu hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte HMK md. 16'da haksız fiile ilişkin olarak bir özel yetki kuralı düzenlenmiştir. Buna göre haksız fiilden doğan davalar; i) haksız fiilin işlendiği yer, ii) zararın meydana geldiği yer, iii) zararın

---

⁹³ Bkz. Aslan (2005, 67-68); Narbay ve Kesici (2015, 235).

⁹⁴ Bkz. Sekmen (2013, 103).

meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer ve iv) zarar görenin yerleşim yeri olmak üzere dört ayrı yer mahkemesinde açılabilir. Ayrıca, haksız fiilden doğan davalarda mahkemenin yetkisi kesin nitelikte olmadığından, davacı genel yetkili mahkeme olan davalının yerleşim yeri mahkemesinde de dava açma hakkına sahiptir (Yılmaz 2013, 188). Rekabet hukuku ihlalinden doğan tazminat davaları da haksız fiil sorumluluğuna dayandığı için söz konusu genel hükümlerin bu davalarda da uygulama alanı bulacağı açıktır. HMK’de haksız fiillere ilişkin olarak yer alan özel yetki kuralının, bu konuda ayrıca bir düzenleme yapılmasını gerektirmeyecek ölçüde işlevsel olduğu değerlendirilmektedir⁹⁵.

3.3. DAVACI SIFATI

Taraf ehliyeti, medeni hukuktaki hak ehliyetinin, usul hukukunda büründüğü şekil olup usul hukuku ilişkisinin süjesi olabilme yeteneğini ifade etmektedir. Buna göre taraf ehliyeti olan kişi, davada davacı (aktif süje) veya davalı (pasif süje) olarak yer alabilmektedir (Pekcanitez 2017, 559). Dava ehliyeti ise kişinin kendisinin veya yetkili kılacağı bir temsilci aracılığıyla bir davayı (davacı veya davalı olarak) takip etme ve usuli işlemleri yapabilme ehliyetini ifade etmektedir (Kuru 2001, 1026-1027). Medeni usul hukukunda, sıfat olarak adlandırılan husumet ise dava konusu ile davanın tarafları arasındaki ilgiyi belirtmekte (Yılmaz 2013, 67) ve dava taraflarının dava ile ilgili olarak menfaat sahibi olup olmadığıyla ilgilenmektedir (Kuru vd. 2007, 251). Bu kapsamda taraf sıfatı, davacıyı temsilen aktif husumet, davalıyı temsilen ise pasif husumet olarak ifade edilmektedir (Kuru 2001, 1157). Taraf ve dava ehliyeti davada yer alan tarafların kişilikleriyle ilgili olup usul kurallarına göre belirlenmekteyken, taraf sıfatı (husumet) dava konusu olan sübjektif (özel) hakka ilişkin bir maddi hukuk sorunudur ve davada sıfatın olup olmadığı davanın esasına girildikten sonra mahkemece tayin edilmektedir.

Türk hukuk sisteminde kural olarak haksız fiilden doğrudan doğruya zarar gören kişilerin tazminat talep edebileceği kabul edilmiştir. Rekabet hukuku açısından bakıldığında ise rekabet kurallarının ihlalinden dolayı zarara uğradığını iddia eden kişi veya kişiler davacı olabileceklerdir (Sanlı 2003, 236; Utku vd. 115). RKHK md. 57 ve 58’de; rekabetin engellenmesi, bozulması veya

---

⁹⁵ Bu sebeple konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalara burada ayrıca yer verilmemiştir. Daha kapsamlı bilgi için bkz. Narbay ve Kesici (2015, 237-251).

kısıtlanmasından zarar görenlerin, bu zararlarının tazminini talep edebileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda rekabet ihlalinin zarar gören herkese tazminat hakkı tanınmış, md. 58'de de bu hakka sahip olan kişilere örnek olarak rakip teşebbüsler gösterilmiştir. Bir başka deyişle RKHK'de, tazminat davalarında kimlerin davacı olabileceğine ilişkin bir sınırlandırmaya gidilmemiştir⁹⁶. Rekabetin kısıtlanması neticesinde ortaya çıkan farklı türdeki zararlar, buna bağlı olarak dava açma hakkının farklı kişilere tanınmasına zemin hazırlamıştır (Akıncı 2001, 286). Bu anlamda aşağıda davacı sıfatına sahip olabilecek kişiler tek tek incelenmiştir.

3.3.1. Rakip Teşebbüsler

Rakip teşebbüslerin tazminat talep hakları RKHK md. 58'de açıkça düzenlenmiş olup bu teşebbüslerin davacı sıfatına sahip olduklarına ilişkin bir şüphe bulunmamaktadır. Gerçekten de rekabetin sınırlandırılması diğer teşebbüslerin faaliyetlerini devam ettirmesini güçleştirmekte ve piyasa etkinliklerinin düşmesine yol açmaktadır. Bu kapsamda piyasa paylarının azalması sebebi ile zarar gören rakip teşebbüsler, zararlarının tazminini isteyebilirler (Akıncı 2001, 318-319).

Doktrinde geniş yorumlanmakta olan rakip teşebbüs kavramı, rekabet hukukunu ihlal eden teşebbüslerle doğrudan rekabet eden mevcut ve muhtemel teşebbüsleri kapsamaktadır. Bu doğrultuda birden çok teşebbüsün anlaşarak bir potansiyel rakibi pazar dışına çıkarması halinde, potansiyel rakipler de tazminat davası açabileceklerdir (Akıncı 2001, 318; Gürzumar 2005, 162-163).

3.3.2. Doğrudan ve Dolaylı Alıcılar⁹⁷

Doğrudan alıcılar, rekabet hukukunu ihlal eden teşebbüs ya da teşebbüslerin asgari ya da sabit fiyat belirlemesi gibi nedenlerle daha yüksek fiyatlar ödemek

---

⁹⁶ Utku, Polat ve Deniz (2012, 115) dava açma hakkına sahip olanların RKHK'de açıkça belirtilmesi gerektiği görüşündedir. Kesici (2017, 456) ise rekabet ihlalinin kaynaklanan bütün zararların telafisinin mümkün olmadığını, bu bakımdan doktrinde ve uygulamada birtakım sınırlamalara gidildiğini ancak haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için dava açma hakkının gereğinden fazla kısıtlanmaması gerektiğini ifade etmektedir.

⁹⁷ Tüketiciler, hem doğrudan hem de dolaylı alıcılar olabilecekleri için onlar adına ayrı bir başlık açılmamış olup, bu başlık altında yapılan değerlendirmeler doğrudan veya dolaylı alıcı olmalarına göre tüketicileri de kapsamaktadır.

zorunda kalan ve ihlalden zarar gören ilk grubu oluşturmaktadırlar (Utku vd. 2012, 116). Dolaylı alıcılar ise, ihlalden zarar görenlerin alıcıları, başka bir deyişle doğrudan alıcıların müşterileridir. Bu alıcılar teşebbüs olabilecekleri gibi, gerçek kişiler de olabilirler.

Doğrudan alıcılar, rekabeti ihlal eden teşebbüslerin uyguladıkları fiyat artışına katlanmamak için maruz kaldıkları bu artışı kendi müşterilerine yansıtabilmektedirler. Böyle bir fiyat artışı yansımalarının söz konusu olması halinde rekabet ihlalini gerçekleştiren davalılar, davacı konumunda bulunan doğrudan alıcıların fiyat artışını kendi müşterilerine yansıtmaları nedeniyle gerçekte bir zarara uğramadıklarını ileri sürebilirler. Rekabet ihlalden doğan tazminat davalarında davalılar tarafından ileri sürülen bu savunmaya aktarma savunması⁹⁸ (*passing on defence*) denilmektedir. Bununla birlikte zararın kendilerine yansıtıldığı iddiasıyla dolaylı alıcılar da tazminat talebinde bulunabilirler. Onlara bu hakkın tanınmasına dolaylı alıcı kuralı (*indirect purchaser rule*) denilmektedir. Ancak ürünün tedarik zinciri içerisinde tüketiciye ulaşana kadar geçtiği yol dikkate alındığında, zararın kime ne oranda aktarıldığının tespitinde yaşanacak zorluklar ve bu durumun neden olabileceği mükerrer tazmin ihtimali sebebiyle dolaylı alıcı kuralının ve aktarma savunmasının kabul edilip edilmemesi gerektiği hususları doktrinde son derece tartışmalıdır⁹⁹.

ABD rekabet hukukunda konuya ilişkin yaklaşımın mahkeme kararlarıyla şekillendiği görülmektedir. Bu kapsamda aktarma savunmasının ilk kez ABD Yüksek mahkemesinin 1968 tarihli *Hanover Shoe*¹⁰⁰ kararında ele alındığı görülmektedir. Karara konu olay; ayakkabı makinesi üreticisi United Shoe Machinery'nin, makinelerinin bir kısmını ayakkabı üreticisi olan müşterilerine satmayıp, bunun yerine kiralamayı tercih etmesiyle vuku bulmuştur. Bunun

---

⁹⁸ Doktrinde bu savunma için yansıtma savunması ya da *passing on* savunması terimleri de kullanılmaktadır.

⁹⁹ Baş'a göre (2013, 243) aktarma savunması ve dolaylı alıcı kuralının söz konusu olabilmesi için ihlalde bulunan teşebbüsten tekeli fiyatlandırmaya maruz kalmış bir ürünün satın alınması gerekmektedir. Bu sebeple mal vermenin kesilmesi veya yıkıcı fiyatlandırma şeklindeki ihlaller bakımından söz konusu hususun tartışılmasına gerek bulunmamaktadır. Zira bu tür ihlaller nedeniyle zarar görenlerin, uğradıkları zararları kendi müşterilerine yansıtmaları ihtimali söz konusu değildir.

¹⁰⁰ *Hanover Shoe Inc. v. United Shoe Machinery Corp.* 392 U.S. 481 (1968).

üzerine ayakkabı üreticilerinden Hanover Shoe, bu olayın Sherman Yasası'nın 2. maddesini ihlal ettiği ve kendisini zarara uğrattığı iddiasıyla United Shoe Machinery'ye karşı üç kat tazminat davası açmıştır. Davalı United Shoe Machinery ise davacı Hanover Shoe'nun herhangi bir zararı olmadığını, zira zararını müşterilerine aktardığını iddia etmiştir. Ancak ABD Yüksek mahkemesi davalı tarafından yapılan aktarma savunmasını reddetmiş ve rekabet ihlali nedeniyle dava açabilecek grubun doğrudan alıcılar olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca dolaylı alıcıların tazminat talep etmeleri durumunda; tazminat davalarının içinden çıkılması zor bir hale geleceğini, zararın geçişi ve küçülmesi sebebiyle zarar görenlerin dava açma isteklerinin azalacağını ve bu nedenle tazminat davalarından beklenen yararın sağlanamayacağını belirtmiştir.

Bu konuda ABD Yüksek Mahkemesi tarafından verilmiş bir diğer önemli karar da 1977 tarihli *Illinois Brick*¹⁰¹ kararıdır. Söz konusu olayda Illinois eyaleti ve yerel yönetim kurumları, fiyat sabitleme iddiasına dayanarak beton tuğla üreticilerine karşı tazminat davası açmıştır. Ancak söz konusu olayda devlet kurumları tuğlaları doğrudan satın almamıştır. Bunun yerine müteahhitlerle çalışılmış, müteahhitler de işin bir kısmını taşeronlara gördürmüştür. Beton tuğlalar da davalı imalatçılardan taşeronlar tarafından satın almıştır. İlgili kararda ABD Yüksek Mahkemesi, dolaylı alıcıların, federal rekabet hukuku kapsamında rekabet ihlalleri dolayısıyla uğradıkları zararların tazminini talep etme hakkına sahip olmadıklarını hüküm altına almıştır¹⁰². Bununla birlikte söz konusu karar, ABD'de mutlak biçimde uygulanmamaktadır. Zira Illinois Brick kararının etkisinin yasa veya yargı kararları aracılığıyla ortadan kaldırıldığı 30'dan fazla eyalette, dolaylı alıcıların tazminat davası açmaları mümkün hale getirilmiştir¹⁰³. Ayrıca mahkemeler dolaylı alıcı statüsüne karşı birtakım istisnalar tanımaktadır. Bu istisnalardan ilki; doğrudan alıcının dolaylı alıcıya önceden yapılmış bir anlaşmaya dayalı olarak, maliyetin belirli bir oranı şeklinde veya maliyetin

---

¹⁰¹ Illinois Brick Co. v. Illinois 431 U.S. 720 (1977).

¹⁰² Ancak Lancieri, Posner ve Zingales (2022, 43-44) bu durumun rekabet hukukuna ve yaptırımların etkinliğine zarar verdiğini savunurken, Smith (2021, 642-685) söz konusu kuralın, rekabet ihlalden kaynaklanan tazminat davalarının sayısını %20 oranında azalttığını ileri sürmektedir.

¹⁰³ <https://www.winston.com/en/blogs-and-podcasts/competition-corner/antitrust-101-the-indirect-purchaser-rule-of-illinois-brick> Erişim Tarihi: 01.03.2024.

üzerine sabit bir miktarın eklenmesiyle tespit edilen fiyattan satış yaptığı maliyet artı sözleşmeleridir (*cost-plus contracts*). Zira bu tip sözleşmelerde zararın bir sonraki alıcıya yansıtıldığı kolaylıkla ispatlanmakta ve dolaylı alıcıların uğradıkları zararın tespitinde bir zorlukla karşılaşılmamaktadır. Bu kapsamdaki ikinci istisna; işbirlikçiler (*Co-conspirator exception*) için getirilmiş olup doğrudan alıcının ihlalin bir parçası olduğu durumda dava açma teşvikine sahip olmayacağı kabulüne dayanmaktadır. Üçüncü istisna ise doğrudan alıcının, ihlali gerçekleştiren davalının bünyesinde veya kontrolünde olduğu durumlar (*Ownership or control exception*) için getirilmiş olup burada da doğrudan alıcının dava açma teşvikinin olmayacağı kabul edilmiştir.

AB rekabet hukukunun konuya yaklaşımına bakıldığında ise hem dolaylı alıcı kuralının hem de aktarma savunmasının Direktif'te düzenlendiği görülmektedir. Direktif'in 12. maddesinde, tam tazminat hakkının tam etkililiğinin sağlanabilmesi amacıyla doğrudan ya da dolaylı alıcı olup olmadığına bakılmaksızın rekabet ihlalinin zarar gören herkesin tazminat talep edebileceği hüküm altına alınmıştır¹⁰⁴. Aynı maddenin devamında; üye devletlerin, aşırı tazminattan kaçınmak için tedarik zincirinin herhangi bir seviyesindeki fiili zarar tazminatının, o seviyede maruz kalınan aşırı ücret zararını aşmamasını sağlayacak uygun kurallar belirleyeceği¹⁰⁵; ayrıca ulusal mahkemelerin, aktarılan fazla ücretin payını tahmin etme yetkisine sahip olacağı düzenlenmiştir¹⁰⁶. Direktif'in 13. maddesinde ise tazminat taleplerine yönelik olarak davalının aktarma savunmasını ileri sürebileceği ve fazladan ödenen bedelin aktarıldığına ilişkin ispat yükünün davalıya ait olduğu; bununla birlikte davalının da davacıdan ve üçüncü taraflardan gerekli belgelerin açıklanmasını talep edebileceği hüküm altına alınmıştır.

Doktrinde ise bu konuya ilişkin çeşitli görüşler ileri sürülmüş, ancak ağırlıklı görüş olarak, tüketiciler de dahil dolaylı alıcıların tazminat davası açma hakkına sahip oldukları benimsenmiştir. Bu kapsamda Atila (2009, 104-105), dolaylı alıcıların davacı sıfatını kazanıp kazanamayacaklarının bir hukuk politikası tercihi olduğunu belirterek zararın aktarılması savunmasının kabul edilmemesi, zarar

---

¹⁰⁴ Direktif md. 12 (1).

¹⁰⁵ Direktif md. 12 (2).

¹⁰⁶ Direktif md. 12 (5).

görenlerin tamamına dava hakkı tanınması ve daha sonra tazminatın zarar görenler arasında paylaştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Baş ise (2013) Türk hukuku bağlamında önerilebilecek en uygun çözümün; aktarma savunmasının reddedilmesi ve zarar ile ihlal arasındaki illiyet bağıını ispat eden dolaylı alıcılara tazminat hakkı tanınması olduğunu belirtmektedir. Çalışmada ayrıca, sosyal maliyetin azaltılması ve ihlalcinin üç katını aşan bir tazminat sorumluluğu ile karşılaşmasının önlenmesi amacıyla, çeşitli karinelerin öngörülmesi ile toplu davalar ve davaların birleştirilmesi gibi mekanizmaların sağlanması gerektiği ifade edilmektedir. Kesici de (2017, 476-479) Baş ile benzer şekilde düşünmekte olup dolaylı alıcı ve aktarma savunması kuralının tüm yönleriyle yasal zemine kavuşturulmasının bir gereklilik olduğunu ve bunun en azından ilk etapta, katımlı grup davası modeli ile delillere erişimi kolaylaştıran düzenlemelerin hayata geçirilmesine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Kesici, Kurulun aktarılan zararın hesaplanmasına dair yöntemleri içeren bir kılavuz yayınlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Kortunay (2009, 124-125), tüketiciler de dahil olmak üzere dolaylı alıcıların normun koruma amacı kapsamında yer aldığını, davalıların aktarma savunması yapmasını engelleyen bir hükmün ülkemiz mevzuatında bulunmadığını ve çok küçük sayıda zararın tazmininde karşılaşılabilecek zorlukların; dolaylı alıcılar lehine, zararın tamamının kendilerine yansıtıldığına dair kesin olmayan bir karine ve toplu dava mekanizması aracılığıyla aşılabileceğini belirtmektedir. Şahin (2013, 186-188) ise teorik olarak dolaylı alıcıların dava açma hakkının kabul edilmesi gerektiğini ancak zararın bir kereden fazla tazmin edilmesinin veya doğrudan alıcıların sebepsiz zenginleşmelerinin önüne geçilebilmesi amacıyla, davalıların aktarma savunmasının dikkate alınması ve tazminat paylaşımının bu esaslara göre yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Bununla birlikte, doktrinde dolaylı alıcıların dava açma hakkının bulunmadığı veya dava açmalarının uygulanabilir olmadığı yönünde görüşler de mevcuttur. Bu kapsamda Sanlı (2013, 49-54); dolaylı alıcıların zararının kapsamının belirlenmesinin imkânsız olduğunu, dolaylı alıcılar grubuna giren tüketicilerin dava açma hakkının kabul edilmesi durumunda çok sayıda dava açılacağını ve bunun yargı için bir yük teşkil edeceğini belirtmektedir. Ayrıca, kimin ne kadar zarara uğradığının tespit edilmesindeki zorluk nedeniyle aynı zararın birden fazla kez talep edilmesinin mümkün olduğunu ve üç katına kadar

tazminatın teşebbüslerin karşılayamayacakları miktarda sorumluluk doğuracağını ifade etmektedir. Bu sebeplerle, dolaylı alıcılara tanınan dava hakkının uygulanabilir bir haksız fiil hukuku önünde engel teşkil edeceğini ve yalnızca ilk alıcıların dava haklarının varlığının caydırıcılığın sağlanması bakımından yeterli olduğunu dile getirmektedir. Bununla birlikte Sanlı, doğrudan ve dolaylı alıcıların zararlarının kolaylıkla ayrıştırılabildiği durumlarda, usul ekonomisi gözetilmek kaydıyla dolaylı alıcıların dava açma haklarının bulunduğunu kabul etmektedir. Şahbaz (2008, 68) ise dolaylı alıcıların tazminat davası açmalarının önünde hiçbir engel bulunmamasının, açılacak çok sayıda dava ile aşırı dava maliyetleri oluşturma riski taşıdığını belirtmektedir. İlgili çalışmada aktarma savunmasının kabulü halinde, bazı durumlarda dolaylı alıcıların zararlarının küçük olması ve doğrudan alıcıların zararları aktarmaları sebebiyle dava açmamaları ve caydırıcılığın ortadan kalkması riskinin bulunduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca optimal caydırıcılığa yaklaşmak amacıyla, dolaylı alıcıların dava açma hakkı ve zararın aktarılması savunması hususlarının RKHK’de açıkça düzenlenmesinin yerinde olacağı ifade edilmektedir. Aynı çalışmada, düzenleme yapılırken dağıtım ağında yeniden satılan ürünler söz konusu olduğunda, yalnızca RKHK’de açıkça belirtilecek istisnai hallerde dolaylı alıcılara dava açma hakkı tanınması gerektiği ve bu istisna kapsamında, özellikle maliyet üzerine bir marj ekleyerek satış yapan dağıtıcıların müşterilerine dava açma hakkı verilmesinin optimal caydırıcılık açısından daha uygun sonuçlar doğuracağı belirtilmektedir. Utku, Polat ve Deniz (2012, 118) ise dolaylı alıcıların zararlarının kolaylıkla tespit edilebildiği durumlarda tazminat davası açma hakkına sahip olduklarının kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bu görüşlerden farklı olarak Sayhan (2005), rakip teşebbüslerin dışında kalanların RKHK’de yer alan kuralların koruma amacı kapsamına girmediğini ve bunun RKHK md. 58’de açıkça belirtildiğini; zarara uğramış olsalar bile diğer kişilerin rekabet hukukuna dayalı olarak dava açamayacaklarını, yalnızca ihlalin mutlak haklarını ve başka bir hukuk kuralının koruma alanına giren menfaatlerini ihlal ettiği durumlarda dava açabileceklerini dile getirmektedir.

RKHK’de dolaylı alıcı kuralı ve aktarma savunmasının kabul edilip edilmediğine ilişkin olarak açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bu bakımdan Türk rekabet hukukunun söz konusu hususlara yaklaşımının, haksız fiil

sorumluluğunun genel prensipleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada esas teşkil edecek olan unsurlar, zarar ve illiyet bağıdır; zira tazminat hakkından söz edilebilmesi için hem tazmin edilebilir bir zararın hem de zarar ile rekabet ihlali arasında uygun bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Bu kapsamda dolaylı alıcıların uğradığı zararın, yansıma değil doğrudan zarar niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir¹⁰⁷. Zira aktarılan zarar, doğrudan alıcının malvarlığında değil, dolaylı alıcının mal varlığında oluşmaktadır. Bu bakımdan rekabet ihlali nedeniyle daha yüksek bedel ödeyerek ürün alıp, zarara uğradığını ispat eden dolaylı alıcılar teorik olarak tazminat talep edebileceklerdir. Aynı durum aktarma savunması bakımından da geçerli olacak olup davacı konumundaki doğrudan alıcının fiyat artışını dolaylı alıcılara yansıttığını ispat eden davalı taraf sorumluluktan kurtulabilecektir. Bu bakımdan söz konusu iki kuralın uygulanmasının teorik olarak mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak uygulamada yaşanması muhtemel birtakım zorluklar bulunmaktadır. Zira dolaylı alıcılara tazminat davası açma hakkı tanınması durumunda zararın ne kadarının dolaylı alıcılara yansıtıldığının mahkemece tespit edilmesi son derece güçtür. Bunun yanı sıra tazminat talebinde bulunabilmek için zarara uğradıklarını ispat etmeleri gereken dolaylı alıcıların bunu başarmaları da neredeyse imkânsızdır (Büyüksağış ve Koyuncu 2016, 161). Bununla birlikte, tüm bu güçlükler göz önünde bulundurulduğunda, süreçte yaşanacak zorlukların dolaylı alıcılara dava açma hakkı tanınmaması için bir gerekçe oluşturmadığı değerlendirilmektedir¹⁰⁸. Çünkü dava açma hakkının dolaylı alıcılara tanınmadığı bir senaryoda; zararının tamamını bir sonraki alıcıya aktarmış olan doğrudan alıcılar, büyük olasılıkla dava açmayacak ya da açsalar dahi söz konusu davalar zarar oluşmadığı veya spekülatif olduğu gerekçesiyle reddedilecektir (Kesici 2017, 475-476). Bu senaryoda gündeme gelebilecek bir diğer husus ise doğrudan alıcıların, ihlali gerçekleştiren teşebbüslerle aralarındaki ticari ilişkinin bozulmasından ve rakiplerinin olası misillemelerinden endişe ederek dava açmama eğilimi gösterebilecek olmalarıdır (Klingsberg 1988, 1226).

---

¹⁰⁷ Benzer yönde görüşler için bkz. Atila (2009, 104); Gürzumar (2006, 162); Şahin (2013, 175); Büyüksağış ve Koyuncu (2016, 161); Kesici (2017, dipnot 307).

¹⁰⁸ Benzer yönde görüşleri için bkz. Kesici (2017, 476).

Böyle bir durumun, ihlali gerçekleştiren teşebbüslerin elde ettikleri haksız kazancın kendilerinde kalmalarına sebebiyet vereceği açıktır.

Bu kapsamda, Türk hukuku bağlamında dolaylı alıcılara dava açma hakkı tanınması ve aktarma savunmasının kural olarak¹⁰⁹ reddedilmesinin en uygun çözüm yolu olduğu değerlendirilmektedir. Zira aktarma savunmasının kabul edilmesi halinde, düşük miktarlarda zarara uğrayanların davalıya karşı tazminat davası açma güdüsü azalacak ve bu durum davalıların ihlalden elde ettikleri menfaatleri muhafaza etmelerine neden olacaktır. Öte yandan aktarma savunmasının reddedilmesi yaklaşımı, doğrudan alıcıların sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Ancak bu noktada Kesici'nin (2017, 478) RKHK'nin zarar gören davacıların zenginleşmesini önemsemediği yönündeki görüşü uygun bir değerlendirme olarak kabul edilmektedir.

Dolaylı alıcılara dava açma hakkı tanınması durumunda uygulamada yaşanacak sorunların giderilmesi amacıyla birtakım tedbirler alınması gerekmektedir. Bu kapsamda zararın dolaylı alıcılara yansıtıldığına dair bir karinenin ve delillere erişim konusunda kolaylık sağlayacak yasal düzenlemelerin varlığının; dolaylı alıcıların zararlarının ispatı konusunda yaşayacakları zorlukları önemli ölçüde azaltacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte çok sayıda dava açılmasını ve yargı bakımından ciddi bir yük oluşmasını engellemek ve dolaylı alıcıların yargılama giderleri ve ispat külfetinden belli oranda kurtarılmasını sağlamak amacıyla, katımlı grup davası modelinin uygulanmasına imkân tanıyan yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

3.3.3. Şemsiye Etkisi Nedeniyle Zarar Görenler

Şemsiye etkisi, fiyatların rekabetçi seviyenin üzerinde belirlenmesine sebep olan rekabet ihlali nedeniyle ilgili ürün bakımından pazarın genelinde yaratılan yüksek fiyat şemsiyesi sayesinde piyasadaki ihlale konu malın ikamesinin ve/veya benzerlerinin de fiyatlarının artırılmasına denilmektedir (Şahin 2014, 91). Aslında

---

¹⁰⁹ Bununla birlikte aktarma savunmasının, zararın dolaylı alıcıya aktarıldığının kolaylıkla tespit edilebildiği bazı istisnai hallerde kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir. ABD uygulaması dikkate alınarak bu istisnai haller şunlar olarak sayılabilir: maliyet artı sözleşmelerinin söz konusu olduğu durumlar, doğrudan alıcının ihlalin bir parçası olduğu durumlar ve doğrudan alıcının ihlali gerçekleştiren teşebbüsün kontrolünde bulunduğu durumlar.

daha düşük fiyattan satış yaparak kazanç elde eden firmalar da yükselen fiyatları fırsat bilerek kendi fiyatlarını artırmakta ve tüm piyasa yüksek fiyat üzerinden belirlenmektedir (Yılmazsoy 2022, 154). Zira rekabet ihlali nedeniyle gerçekleşen arz düşüklüğü ve fiyat artışı, rakip firma ürünlerine yönelik talebi artırmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak rekabetin ihlal edilmesi, ihlali gerçekleştirenlerin rakiplerinin müşterilerinin de etkilenmesine ve zarar görmesine sebep olabilir. Buna göre, şemsiye etkisi nedeniyle zarar görenlerin zararı, ilgili ürünü ihlali gerçekleştirenlerden değil de ihlali gerçekleştirenlerin rakiplerinden satın aldıklarından dolayı oluşmaktadır (Şahin 2014, 92).

Şemsiye etkisinden kaynaklanan bir zarardan bahsedilebilmesi için ilk olarak fiyat artışına neden olan bir rekabet ihlalinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. İkinci olarak rakip teşebbüslerin rekabet ihlaline dahil olmadan, şemsiye etkisi nedeniyle fiyatlarını artırmış olmaları gerekmektedir. Bu zarardan dolayı tazminat davası açabilecek olan potansiyel davacılar, rakip teşebbüslerin müşterileridir. Şemsiye etkisinin tanımı itibarıyla, rakip firmaların kendileri davacı grubuna girmemektedir (Şahin 2014, 93). Davalılar ise rekabet ihlalinin gerçekleştirenler olacaktır.

Bu noktada şemsiye etkisi nedeniyle zarara uğrayanların tazminat davası açma hakkına sahip olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. ABD rekabet uygulamasında konuya ilişkin bir görüş birliği bulunmamakla birlikte, şemsiye etkisi nedeniyle zarar gören alıcıların tazminat talepleri, bu tür zararlar da illiyet bağının ispatlanmasının çok zor olması sebebiyle çoğu durumda reddedilmektedir. Bu konuda alınmış kararlara bakıldığında, ABD Yüksek Mahkemesinin *Mid-West Paper Products Company*¹¹⁰ kararında; ortaya çıkan zararın hesaplanmasının son derece güç ve karmaşık olduğu, ihlali gerçekleştirenler ile zarar görenler arasında doğrudan bir bağlantı bulunmadığı ve bu bakımdan davacıların rekabet ihlallerinden korunması amaçlanan kimselerden olmadığı belirtilerek tazminat talebi reddedilmiştir. Benzer şekilde *In re Coordinated Pretrial Proceedings in Petroleum Products Antitrust Litigation*¹¹¹ kararında da zararın hesaplanmasının güçlüğüne, mükerrer ve aşırı tazminat

---

¹¹⁰ *Mid-West Paper Products v. Continental Group* 592 F.2d (3d Cir. 1979).

¹¹¹ *In re Coordinated Pretrial Proceedings in Petroleum Products Antitrust Litigation* 691 F.2d 1335 (9th Cir. 1982); bkz. Şahin (2014, 99).

riskine dikkat çekilerek tazminat talebi reddedilmiştir. Öte yandan ABD Yüksek Mahkemesinin, şemsiye etkisinden kaynaklanan zararların tazmin edilmesi gerektiği ve bu zararlar ile rekabet ihlali arasında uygun illiyet bağı bulunduğu yönünde görüş belirttiği ancak söz konusu illiyet bağının ispatlanamaması nedeniyle tazminata hükmetmediği kararları da bulunmaktadır.¹¹².

Hausfeld ve Scher (2020) tarafından; şemsiye etkisi nedeniyle zarara uğrayanların, zararlarını tazmin etme hakkına sahip olmaları gerektiği ve bu durumun, caydırıcılığın sağlanmasını ve zararın tazmin edilmesini amaçlayan rekabet politikasıyla tutarlı olduğu değerlendirilmiştir. Buna ek olarak, söz konusu ilişkide rekabeti ihlal edenler ile zarar görenler arasında ihlale dahil olmayan rakip teşebbüslerin bulunmasının, illiyet bağını kesmediği ve elde edilebilecek tazminat miktarının potansiyel büyüklüğünün, alınacak kararı etkilememesi gerektiği vurgulanmıştır.

AB rekabet hukukunda ise şemsiye etkisinden kaynaklanan zararların tazmini hususunda *Kone*¹¹³ kararının dikkat çektiği görülmektedir. Karara konu olayda, beş teşebbüs tarafından kurulan yürüyen merdiven ve asansör karteli, 1980 ile 2004 yılları arasında ilgili pazarda rekabeti bozduğu gerekçesiyle Avusturya rekabet otoritesi tarafından cezalandırılmıştır. Bunun akabinde Avusturya Federal Demiryolları'nın bir iştiraki olan ÖBB-Infrastruktur, şemsiye etkisinden kaynaklı olarak uğradığı zararların tazmini için dava açmıştır. Ancak bu dava hem ilk derece mahkemesi hem de yüksek mahkeme tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine Avusturya Yüksek Mahkemesi ön başvuru yoluyla ABAD'dan; ABİDA'nın 101. maddesinin şemsiye etkisinden kaynaklanan zararların tazminini gerektirip gerektirmediği hususunda görüş talep etmiştir. ABAD, iç pazardaki rekabetin korunması için fiyatların serbest rekabet koşullarında belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmiş ve rakip teşebbüsün kendi fiyatını belirlerken aldığı kararın, kartel üyelerinden bağımsız olarak gerçekleşmiş gibi görünse de aslında kartelin bozduğu piyasa koşulları altında verildiğini ve bu nedenle hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir (Şahin 2014, 110-111). Bu nedenle ABAD, zarar hiç oluşmamış gibi davranılmayacağını ve şemsiye etkisi nedeniyle zarar görenin,

---

¹¹² In re Beef Industry Antitrust Litigation, 600 F.2d 1148 (5th Cir. 1979); State of Washington v. American Pipe & Construction Co., 280 F. Supp. 802 (1968); bkz. Şahin (2014, 99-100).

¹¹³ Kone AG and Others v ÖBB-Infrastruktur AG, C-557/12 (2014).

illiyet bağımlı ortaya koyabildiği takdirde ihlali gerçekleştirenlerden tazminat talep edebileceğini ifade etmiştir.

Türk rekabet hukukunda, şemsiye etkisinden kaynaklanan zararlara ilişkin bir düzenleme ve verilmiş bir yargı kararı bulunmamaktadır. Bununla birlikte doktrinde, rekabeti ihlal ettikleri tespit edilen¹¹⁴ on iki bankaya karşı açılan tazminat davalarında, on iki banka dışında o dönemde faaliyet gösteren diğer on bir bankadan birisiyle sözleşme yapan, kredi alan ve bu şekilde zarara uğrayanların da şemsiye etkisine dayanarak on iki bankaya karşı tazminat talebinde bulunabileceğine ilişkin görüşler bulunmaktadır¹¹⁵. RKHK’de konuya ilişkin bir düzenleme yer almadığı için genel hükümler çerçevesinde bir yorum yapılarak; şemsiye etkisi nedeniyle zarar görenlerin, zararlarını ve bu zararlar ile rekabet ihlali arasındaki illiyet bağımlı ispatlayabildikleri takdirde tazminat talep edebileceklerini söylemek mümkündür. Ancak rakip teşebbüslerin fiyatları artırmasının ne kadarının pazardaki olağan etkilerden, ne kadarının ihlali gerçekleştirenlerin eyleminden kaynaklandığının hesaplanmasının ve bu bağlamda zarar görenlerin iddialarını ispatlamasının neredeyse imkânsız olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle, söz konusu zararın tazmininin; teorik düzlemde mümkün olarak kabul edilebileceği, ancak pratikte oldukça güç olduğu düşünülmektedir.

3.4. DAVALI SIFATI

RKHK’de rekabet ihlalden doğan tazminat davalarında kimlerin pasif husumet ehliyetine yani davalı sıfatına sahip olacağına ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak RKHK md. 57’de geçen “*her kim*” ifadesi dikkate alındığında tazminat davalarında davalı sıfatına sahip olacakların; rekabeti ihlal ederek zararın doğmasına sebebiyet veren teşebbüsler, teşebbüs birlikleri veya teşebbüs birliklerinin üyeleri olduğu söylenebilir (Sanlı 2003, 238; Arı 2004, 233-234). Kural olarak tazminat talepleri; hukuka aykırı kartel anlaşmalarında anlaşmanın taraflarına, kartel kararlarında karara katılanlara, uyumlu eylemlerde eylemi sürdürenlere ve hâkim durumunu kötüye kullanan teşebbüs veya

---

¹¹⁴ 08.03.2013 tarihli ve 13-13/198-100 sayılı karar.

¹¹⁵ İlgili Kurul kararı Ankara 2. İdare Mahkemesi’nin 26.04.2022 tarih, 2022/925 E. ve 2022/853 K. sayılı kararıyla iptal edilmiş olup söz konusu görüşler, idari yargılama süreci devam ederken ileri sürülmüştür. Bkz. Akipek Öcal vd. (2017, 114); Gürkaynak vd. (2018, 24).

teşebbüslere karşı ileri sürülebilir (Özsunay 2005, 145). Bu kural kamu tüzel kişileri için de geçerliliğini koruyacaktır (Güven 2008, 741-742; Yiğit 2012, 315). Bununla birlikte yalnızca gerçek ve tüzel kişilerin taraf ehliyeti bulunduğundan tazminat talepleri de yalnızca bunlara karşı ileri sürülebilecektir. Bu bakımdan tüzel kişiliği bulunmayan teşebbüs ve teşebbüs birliklerine karşı dava açılması mümkün değildir. Böyle bir durumda teşebbüs birliğine değil buna dahil olan gerçek ya da tüzel kişilere karşı dava açılması gerekmektedir.

Rekabet ihlalinin doğan tazminat davaları ancak ihlali gerçekleştiren teşebbüslere karşı ileri sürülebilecek olup; ihlalde yer almayan fakat ihlalin sonuçlarından yararlanan teşebbüslere karşı ileri sürülemeyecektir (Sanlı 2003, 239; Yiğit 2012, 315). Örneğin şemsiye etkisi nedeniyle fiyatlarını artıran rakip teşebbüslere, onların dahlinin bulunduğu bir haksız fiil mevcut olmadığı için dava açılmayacaktır.

RKHK md. 57/2'de; zararın birden fazla kişinin davranışları sonucu ortaya çıkması durumunda, bunların zarardan müteselsilen sorumlu olacakları hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda davacı, müteselsilen sorumlu olanların hepsine karşı dava açabileceği gibi dilediğine de dava açabilir ve zararının tamamını sorumluların hepsinden, bir veya birkaçından talep edebilir (Yiğit 2012, 315; Sanlı 2003, 239). Bu konuda belirtilmesi gereken son husus; rekabet ihlalinin, ana şirketten bağımsız şekilde karar alamayan bir yavru şirket tarafından gerçekleştirilmesi durumunda ana şirkete karşı da dava açılmasının mümkün olduğudur (Sanlı 2003, 240).

3.5. YARGILAMA GİDERLERİ

Türk hukuk sisteminde geniş anlamda kullanılmakta olan yargılama giderleri kavramı, bir davanın görülmesi ve sonuçlanması için ödenmesi gereken tüm giderleri ifade etmektedir. Bununla birlikte ülkemizde kaybeden öder ilkesi benimsenmekte olup yargılama giderleri davada haksız çıkan tarafa

yüklenmektedir¹¹⁶. Söz konusu giderler; harçlar¹¹⁷, masraflar¹¹⁸ ve vekalet ücreti (avukatlık ücreti) olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Kuru 2017, 586).

Harçlar, yargı organlarının adalet hizmetlerinden yararlanmak isteyen ya da kanunen yararlanmak zorunda olan özel veya tüzel kişilerin, bu hizmetlerden yararlanmalarının karşılığı olarak bu hizmetlerin maliyetine belli ölçüde katılması amacıyla konulan mali yükümlülükler olarak tanımlanmaktadır (Kazaz 2019, 8). Bu kapsamda davayı açan veya harca konu işlemin yapılmasını talep eden taraf harçları ödemekle yükümlüdür¹¹⁹.

En önemli mahkeme harçları; başvurma harcı, celse harcı ve karar ve ilam harcıdır. Başvurma harcı, dava açılırken bir defaya mahsus olarak alınan maktu bir harçtır. Celse harcı ise tarafların talepleri doğrultusunda ya da yapılması gereken bir işlemi yapmamaları nedeniyle duruşmanın ertelenmesi durumunda ödenmesi gereken harçtır. Karar ve ilam harcı ise mahkeme tarafından dosya hakkında nihai karar verilmesi halinde alınan bir harç olup nispi ve maktu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Buna göre söz konusu harç; konusu para veya para ile ölçülebilir bir değerle ilgili bulunan davalarda, anlaşmazlık konusu değer üzerinden nispi olarak alınmaktadır. Nispi harcın dörtte biri dava açılırken peşin ödenirken, geriye kalan kısmı nihai kararın verilmesinden itibaren bir ay içinde ödenmektedir¹²⁰. Konusu para ile ölçülemeyen davalarda ise harç maktu olarak alınmakta olup söz konusu maktu harç, ilgili bulunduğu işlemin yapılmasından önce peşin olarak ödenmektedir¹²¹. Rekabet ihlalinden kaynaklanan tazminat davalarının konusu para ile ölçülebilir bir değerle ilgili olduğu için bu davalarda nispi karar ve ilam harcı alınması gerekmektedir¹²².

---

¹¹⁶ HMK md. 326/1.

¹¹⁷ Harçlar, 492 sayılı Harçlar Kanunu (HK, 02.07.1964 tarihinde kabul edilerek 17.07.1964 tarih ve 11756 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır) ile bu kanuna bağlı (1) Sayılı Tarife’de düzenlenmiştir.

¹¹⁸ Yargılama giderleri HMK md. 323’te düzenlenmiş olup harçların yanı sıra yargılama masrafları; tebliğ ve posta masrafları, dosya ve sair evrak giderleri, geçici hukuki koruma tedbirleri ve protesto, ihbar, ihtarname ve vekaletname düzenlenmesine ilişkin giderler, keşif, tanık ve bilirkişi giderleri, vekille takip olunan davalarda vekalet ücreti, resmi dairelerden alınan belgeler için ödenen bedeller ve sair giderler olarak sayılmıştır.

¹¹⁹ HK md. 11/1.

¹²⁰ HK md. 28/a.

¹²¹ HK md. 27/1.

¹²² Benzer yönde görüşler için bkz. Şahin (2013, dipnot 777); Kesici (2017, 511).

Bu noktada yargılama giderlerinden olan vekalet ücretinden de bahsedilmesi gerekmektedir. Bilindiği üzere iki tür vekalet ücreti bulunmakta olup; bunlardan ilki müvekkil ile vekil arasında özel olarak kararlaştırılan vekalet ücretidir. Yargılama gideri sayılmayan ve taraflar arasındaki ücret sözleşmesine tabi olan bu vekalet ücreti; dava veya hükmolunacak şeyin değerini yahut paranın yüzde yirmi beşini aşamaz ve Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinde¹²³ gösterilen ücretten de aşağı kararlaştırılmaz¹²⁴. Avukatlık Kanunu md. 163/1’de yasaya aykırı olmayan şarta bağlı sözleşmelerin geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda yukarıda belirtilen aralıkta kalmak koşuluyla başarı endeksli avukatlık sözleşmesi yapılmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Ancak bir taban fiyat belirlenmiş olması nedeniyle, başarısızlık halinde hiç ücret alınmayacağına ilişkin şart konulmuş olan sözleşmeler tamamen geçersiz olacaktır. Bu bakımdan ABD’de olduğu gibi tamamen başarıya endeksli bir avukatlık sözleşmesinin yapılmasının mümkün olmadığı söylenebilecektir.

Yukarıda bahsedilen diğer vekalet ücreti ise davayı kaybeden tarafın, davasını avukat aracılığıyla takip eden karşı taraf lehine ödemek zorunda olduğu vekalet ücretidir. Bu vekalet ücreti yargılama gideri olarak kabul edilmekte olup ilk vekalet ücretinden tamamen farklıdır. Mahkeme tarafından hükmedilen bu vekalet ücretinin hesabında, davayı kazanan tarafın avukatı ile yaptığı ücret sözleşmesinin hükümleri değil; Avukatlık Asgari Ücret Tarifesindeki düzenlemeler esas alınmaktadır. Buna göre mahkemenin hükmedeceği vekalet ücreti, söz konusu tarifede yazan miktardan az ve bu miktarın üç katından fazla olamaz¹²⁵.

Söz konusu yargılama giderlerinin yüksek miktarları bulabilmesi, bunlara davayı kaybeden tarafın katlanması ve harç ve gider avansının¹²⁶ yargılamanın başında peşin olarak yatırılması zorunluluğu; rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarının açılmasının önünde bir engel teşkil edebilmektedir. Özellikle

---

¹²³ Resmi Gazete: 21.09.2023/32316.

¹²⁴ 1136 sayılı Avukatlık Kanunu (Avukatlık Kanunu, 19.03.1969 tarihinde kabul edilerek 07.04.1969 tarih ve 13168 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır) md. 164.

¹²⁵ Avukatlık Kanunu md. 169.

¹²⁶ HMK md. 120’de düzenlenmiş olan gider avansı, davacının davasını açarken peşinen ödemesi gereken bir avans olup her türlü tebligat ücreti, keşif giderleri, bilirkişi, tanık ücreti gibi giderleri kapsamaktadır.

tüketiciler için önemli bir ekonomik yük oluşturan bu giderlerin dava açılmasını ciddi şekilde zorlaştırdığı söylenebilir. Ayrıca uğradıkları zararların diğer zararların yanında görece az olması nedeniyle tüketicilerin, talep ettikleri tazminat miktarından daha yüksek tutarda yargılama gideri ödemek zorunda kalabilmeleri de ihtimal dahilindedir. Öte yandan yargılama giderlerinin çok düşük miktarlarda düzenlenmesi veya davacıların bu giderlere katılmamasına imkân veren düzenlemelerin varlığı da asılsız iddialar ile mahkemelerin meşgul edilmesine yol açabilecektir. Bu bakımdan, belirlenen yargılama gideri oranı ya da miktarı ne kişilerin hak arama özgürlüğüne engel teşkil edecek düzeyde yüksek olmalı ne de yargılama faaliyetinin ciddiyetini ortadan kaldıracak düzeyde az veya bedelsiz olmalıdır (Ermenek 2014, 220).

Bu konuya ilişkin olarak HMK md. 334 ile 340 arasında adli yardım müessesesi düzenlenmiştir. Buna göre adli yardım, yargı organları önünde savunma yapabilmeleri ve haklarını arayabilmeleri için yeterli gelirden yoksun kimselere, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla yargılama giderlerinden geçici muafiyet sağlayan bir sosyal hukuk devleti kurumudur (Damla Aydın 2023, 9). Kural olarak yalnızca gerçek kişiler ve kamuya yararlı dernek ve vakıflar adli yardımdan yararlanabilmektedir. Bunlar dışında kalan tüzel kişiler adli yardım talebinde bulunamamaktadır. Söz konusu müessese, tüzel kişilerin bundan yararlanamaması ve yargılama giderlerinden geçici bağımsızlık sağlaması nedeniyle eleştirilmekte ve yargılama giderlerinin tazminat davalarını engelleyici etkisini gidermede yeterli bulunmamaktadır¹²⁷.

Bu kapsamda, rekabet ihlalinin doğan tazminat davalarının açılmasının teşvik edilmesi amacıyla getirilebilecek önerilerden ilki; davacının yargılama giderlerini ödemesi durumunda ekonomik durumunun ciddi şekilde tehlikeye gireceğini ispatlaması halinde mahkemelere, yargılama giderlerini indirmek veya tamamen kaldırmak konusunda yetki tanınabileceği yönündedir¹²⁸. Bunun yanı

---

¹²⁷ Bkz. Kortunay (2009, 128); Gündüz ve Koyuncu (2011, 165).

¹²⁸ Alman Rekabet Kanunu'nda (GWB) benzer durumlarda mahkemenin yargılama giderlerini indirebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmaktadır (GWB § 89a). Doktrinde de benzer yönde öneriler için bkz. Kortunay (2009, 129); Kesici (2017, 517). Ayrıca Gündüz ve Koyuncu da (2011, 165-166) davaya konu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmaması, davacının kötü niyetli davranmaması gibi bazı istisnai durumlarda, kaybeden öder ilkesinin uygulanmaması yönünde bir düzenleme yapılabileceğini belirtmiş, buna ek olarak rekabet ihlalleri nedeniyle

sıra yargılama masraflarını azaltıcı bir yöntem olarak alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının teşvik edilmesinin, sorunun çözümünde etkili olabileceği düşünülmektedir¹²⁹.

---

açılacak tazminat davalarında belli bir ciro eşiği belirlenerek, bu miktarın altında ciroya sahip olan işletmelerin ve bunlarla birlikte tüketicilerin mahkeme harçlarından muaf olduğunun hükme bağlanabileceğini de öneri olarak dile getirmişlerdir.

¹²⁹ Yargılama giderlerine ilişkin olarak Direktif'te bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte Yeşil Kitap 2005'te, Beyaz Kitap 2008'te ve bunlara ilişkin Çalışma Belgelerinde bu sorun ele alınmış olup benzer öneriler dile getirilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Kortunay (2009, 110-113).

SONUÇ

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davaları, yalnızca zarar görenlerin zararlarının telafi edilmesini sağlamamakta, aynı zamanda ihlali gerçekleştirenler üzerindeki mali yükü artırarak caydırıcı bir rol de üstlenmektedir. Rekabet otoritelerinin, rekabet ihlallerini tespit etmek ve kovuşturmak noktasında her zaman yeterli kaynaklara sahip olamayacakları dikkate alındığında, rekabet ihlallerinin tespiti ve ihlali gerçekleştirenlerin caydırılması noktasında tazminat davaları yüksek önemi haizdir.

Kamu ve özel hukuk yaptırımlarının bir arada düzenlendiği ABD’de; zararın üç katı oranında tazminat hakkı, grup davası açma imkânı, yargılama giderlerine ilişkin uygulamalar ve ispat kolaylığı sağlayan düzenlemelerin etkisiyle tazminat davaları, rekabet hukukuna ilişkin olarak açılan davaların % 90’ından fazlasını oluşturmaktadır. AB’de ise tazminat davaları, kamu yaptırımları kadar gelişme göstermemiş olmakla birlikte 2014 yılında yürürlüğe giren Direktif, tazminat davalarının sayısında önemli bir artış yaşanmasını sağlamıştır. Türk rekabet hukukunda ise özel hukuk yaptırımları RKHK içinde düzenlenmiş olup, rekabet ihlalinden zarar gören herkese zararını tazmin etme hakkı tanınmış ve ihlalin kast veya ağır ihmalle işlenmesi durumunda mehz AB hukukundan farklı olarak üç kata kadar tazminat hakkı düzenlenmiştir. Ancak buna rağmen ülkemizde de özel hukuk yaptırımlarının, idari yaptırımlara nazaran geri planda kaldığı söylenebilecektir.

Tazminat davalarının ABD rekabet hukukunda bu denli gelişmiş olmasında, usuli düzenlemelerin önemli bir payı bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında, Türk hukukunda rekabet ihlaline dayalı tazminat davalarına ilişkin usuli meseleler incelenmiş ve tazminat davalarının etkinliği ve yaygınlığının artırılması amacıyla Türk rekabet hukukunda olması gereken yaklaşım üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda ilk olarak tazminat talepleri bakımından büyük önem arz eden zamanaşımı müessesesi ele alınmıştır.

Zamanaşımı müessesesi, rekabet ihlallerinden zarar görenlerin tazminata kavuşabilmeleri ve tazminat davalarının etkinliği bakımından hayati bir öneme sahiptir. Bu nedenle zamanaşımı sürelerinin kısa olarak belirlenmesi, zarar

görenler aleyhine bir durumun ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Bu doğrultuda RKHK’de de, AB’de (beş yıl) ve ABD’de (dört yıl) olduğu gibi tazminat davaları bakımından zarar görenleri mağdur etmeyecek uzunlukta bir zamanaşımı süresi öngörülmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte ABD ve AB’deki düzenlemelere paralel olarak, Kurulun tazminat davasına konu ihlale ilişkin bir soruşturma başlatması durumunda zamanaşımı süresinin duracağına ve ancak Kurul kararı kesinleştikten bir yıl sonra işlemeye başlayacağına yönelik bir düzenlemenin Türk rekabet hukuku bakımından da gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davaları bakımından önem arz eden bir diğer husus ise görevli mahkemenin tespit edilmesidir. HMK uyarınca söz konusu davalarda genel görevli mahkeme, asliye hukuk mahkemesidir. Ancak davanın her iki tarafı da tacir olduğunda ve dava konusu her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili bulunduğu; tazminat davaları asliye ticaret mahkemelerinde de görülebilecektir. Bununla birlikte TKHK’de yer alan hukuki işlem kavramının geniş yorumlanarak rekabet hukukunun ihlalinin doğan tazminat davalarında tüketici mahkemelerinin görevli olduğunun kabul edilmemesi gerekmektedir. Ancak bu değerlendirmelerin ötesinde söz konusu davaların bu alanda ihtisas sahibi mahkemelerce görülmesi; şüphesiz bu davaların etkinliğini artıracaktır. Bu bakımdan kısa vadede, rekabet ihlaline dayalı tazminat davalarının tamamında asliye ticaret mahkemelerinin veya bu mahkemelerin bir dairesinin görevli kılınmasının, bu davalardan beklenen etkinliğin artırılmasında önemli bir rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

Rekabet ihlallerine dayalı tazminat davalarına ilişkin olarak ele alınması gereken hususlardan bir diğeri kimlerin davacı sıfatına sahip olacağıdır. RKHK’de bu konuya ilişkin bir sınırlandırma getirilmemiş olup rekabet ihlallerinden zarar görenlerin, bu zararlarının tazminini talep edebileceği belirtilmiştir. Buradan hareketle rakip teşebbüslerin, piyasanın farklı seviyelerinde faaliyet gösteren sağlayıcıların, dağıtıcıların, perakendecilerin, tüketicilerin ve hatta potansiyel rakiplerin de normun koruma amacı kapsamında kaldığının kabul edilmesi gerekmektedir. Zararın aktarılması durumunda ise dolaylı alıcıların da dava açma hakkına sahip olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu durumda aktarma savunmasının kural olarak reddedilmesi gerektiği

düşünülmektedir. Dolaylı alıcılara dava açma hakkı tanınması durumunda uygulamada yaşanılacak sorunların giderilmesi ve dolaylı alıcıların yargılama giderleri ve ispat külfetinden belli oranda kurtarılması amacıyla katılnalı grup davası modelinin uygulanmasına imkân tanıyan yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Rekabet ihlallerinden doğan tazminat davaları bakımından incelenmesi gereken son husus ise yargılama giderleridir. Söz konusu yargılama giderlerinin yüksek miktarları bulabilmesi, HMK uyarınca söz konusu giderlere davayı kaybeden tarafın katlanması ve bu giderlerin bir kısmının yargılamanın başında peşin olarak yatırılması zorunluluğu; rekabet ihlallerinden kaynaklanan tazminat davalarının açılmasının önünde bir engel teşkil edebilmektedir. Bu kapsamda yargılama giderlerine ilişkin olarak tazminat davalarının açılmasını teşvik edici düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda, katılnalı grup davası modelinin uygulamaya geçirilmesine ek olarak, davacının yargılama giderlerini ödemesi durumunda maddi olarak zor duruma düşeceğini ispatlaması halinde mahkemelere, yargılama giderlerini indirmek veya tamamen kaldırmak konusunda bir yetki tanınması da sorunun çözümünde etkili olabilecektir.

ABSTRACT

Actions for damages brought by those who suffer damages due to violations of competition law are of great importance not only in ensuring the redress for such damages but also in ensuring deterrence due to the financial risk they impose on the infringers. However, It has been observed that the compensation cases have not been effective and eventually not been the common practice in Turkish judiciary system.

Within the scope of this study, it is aimed to address the relevant concepts and propose solutions to procedural issues that may arise for a more effective implementation of private law enforcements. In this regard, the first part of the study will present the general framework and elements of liability regarding actions for damages stemming from competition law violations. The second part will detail explanations on procedural aspects within the context of private law liability in the practices of the United States and the European Union.

In the third part of the study, procedural issues regarding compensation cases arising from competition violations in the Turkish legal system will be discussed and in this context, evaluations will be made on the approach that should be in Turkish competition law.

KAYNAKÇA

- AKCAN, C. (2020), “Rekabeti Kısıtlayıcı Anlaşmalardan Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- AKINCI, A. (2001), *Mukayeseli Hukuk Açısından Amerikan ve Avrupa Topluluğu Hukukunda Rekabetin Yatay Kısıtlanması*, Rekabet Kurumu Yayını, Ankara.
- AKİPEK ÖCAL Ş., N. KIRKBEŞOĞLU ve H. TOKBAŞ (2017), *Sorularla 12 Bankaya Karşı Üç Kat Tazminat*, 2. Baskı, İstanbul.
- AKSOY, M. N. (2004), *Rekabetin Korunması Hakkında Kanuna Aykırılığın Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:52, Ankara.
- AMATO, J. J. (2020), “Antitrust 101: The Indirect Purchaser Rule of Illinois Brick”, <https://www.winston.com/en/blogs-and-podcasts/competition-corner/antitrust-101-the-indirect-purchaser-rule-of-illinois-brick>, Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- ANTITRUST MODERNIZATION COMMISSION (2007), “Report and Recommendations”, https://govinfo.library.unt.edu/amc/report_recommendation/amc_final_report.pdf, Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- ARAL, F. (2011), *Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa*, Yetkin Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- ARI, Z. (2004), *Rekabet Hukukunda Danışıklık Kavramı (Anlaşma, Karar, Uyumlu Eylem) ve Hukuki Sonuçları*, 1. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- ARKAN, S. (2019), *Ticari İşletme Hukuku*, 25. Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- ASLAN, İ. Y. (2005), “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı Önerisinin Genel Gerekeçesi”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu III içinde*, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara, s. 41-101.
- ASLAN, İ. Y. (2007), *Rekabet Hukuku*, 4. Baskı, Ankara.
- ASLAN, İ. Y. (2017), *Rekabet Hukuku Teori - Uygulama - Mevzuat*, Ekin Yayınevi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Bursa.
- AŞIK, İ. (2012), *Medeni Usul Hukukunda Bekletici Sorun*, Ankara.
- ATEŞ, M. (2013), *Rekabet Hukukuna Giriş*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ATİLA, M. H. (2009), “Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- AYHAN, R., H. ÇAĞLAR ve M. ÖZDAMAR (2015), *Ticari İşletme Hukuku*, 8. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara.
- BADUR, E. (2001), *Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar (Uyumlu Eylem ve Kararlar)*, Rekabet Kurumu Lisans Üstü Tez Serisi No:6, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara.
- BAŞ, K. (2013), “Türk Hukukunda Rekabet İhlallerine İlişkin Tazminat Davalarında Passing-On Savunması ve Dolaylı Alıcı Kuralının Uygulanması: ABD ve AB Uygulamaları Işığında Değerlendirme ve Öneriler”, *Rekabetin Korunması Hakkında*

Kanun'un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, On İki Levha Yayınevi, İstanbul.

BEYAZ KİTAP (2008), "European Commission, WHITE PAPER, Damages Actions for Breach of the EC Antitrust Rules", Brussels, 02.04.2008, COM (2008) 165.

BOZER, A. ve C. GÖLE (2021), *Ticari İşletme Hukuku*, 7. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.

BROWN, B. D., K. M. KONOPKA ve C. J. CORMIER (2010), "Private Recovery Actions in the United States", *The Antitrust Review of the Americas 2010, Global Competition Review*, Londra.

BÜYÜKSAGIŞ, E. ve T. KOYUNCU (2016), "Rekabet İhlallerinden Kaynaklanan Tazminat Davalarına İlişkin AB Yönergesi'nde Yer Alan Aktarma (Passing-On) Savunması ve Toplu Dava Hakkı", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt:22, Sayı:1, Ankara, s. 153-198.

CAVANAGH, E. D. (1988), "Attorneys' Fees in Antitrust Litigation: Making the System Fairer", *Fordham Law Review*, Cilt:57.

CAVANAGH, E.D. (2010), "The Private Antitrust Remedy: Lessons from the American Experience", *Loyola University Chicago Law Journal*, Cilt:41, Sayı:3.

CRANE, D. A. (2010), "Optimizing Private Antitrust Enforcement", *Vanderbilt Law Review*, Cilt:63, Sayı:3.

CRANE, D. A. (2019), "Toward a Realistic Comparative Assessment of Private Antitrust Enforcement." *In Reconciling Efficiency and Equity: A Global Challenge for Competition Policy*, Cambridge University Press, s. 341-54.

ÇALIŞMA BELGESİ (2011), "Commission Staff Working Document, Public Consultation: Towards a Coherent European Approach to Collective Redress", Brussels, 4.2.2011, SEC (2011) 173.

DAMLA AYDIN, F. S. (2023), "Medeni Usul Hukukunda Adli Yardım", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

DEMİR, K. (2019), "Rekabet Hukukunun Hukuk Mahkemeleri Eliyle Uygulanması Önündeki Engeller", *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, s. 91-124.

DEMİRCİ, M. (2019), "Rekabet Hukukunun İhlalinden Doğan Tazminat Sorumluluğunun Hukuki Niteliği", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

DEMİRTAŞ, İ. (2023), "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlardan Doğan Sorumluluk", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Koç Üniversitesi, Ankara.

DİREKTİF RAPORU (2020), Commission Staff Working Document on the Implementation of Directive 2014/104/EU of the European Parliament and of the Council of 26 November 2014 on Certain Rules Governing Actions for Damages Under National Law for Infringements of the Competition Law Provisions of the Member States and of the European Union, Brussels, 14.12.2020, 338 final.

EĞERCİ, A. (2005), *Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No:12, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara.

- ELHAUGE, E. ve D. GERADİN (2007), *Global Competition Law and Economics*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon.
- ERDÖNMEZ, G. (2014), *Medeni Usul Hukukunda Belgelerin İbrazi Mecburiyeti*, İkinci Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- EREN, F. (1975), *Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İliyet Bağı Teorisi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:316, Ankara.
- EREN, F. (2017), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, 22. Baskı, Ankara.
- ERMENEK, İ. (2014), “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Yürürlüğe Girmesinden Sonra Yargılama Giderlerine İlişkin Olarak Ortaya Çıkan Bazı Güncel Sorunlar ve Usul Ekonomisi İlkesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayı*, Cilt:4, Sayı:2, s. 215-230.
- FİĞANMEŞE, İ. A. (2005), “Milletlerarası Usul Hukukunda Delillerin Temini”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- GIUDICI, P. (2004), “Private Antitrust Law Enforcement in Italy”, *The Competition Law Review*, Cilt:1, Sayı:1, s. 61-85.
- GOLDBERG, J. ve D. GUSTAFSON (2010), “Obtaining Evidence”, *The International Handbook on Private Enforcement of Competition Law* içinde, s. 170-198, Edward Elgar Publishing Limited.
- GÜNDÜZ H. ve T. KOYUNCU (2011), “ABD, AB ve Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Davalarının Önündeki Usuli Engeller”, *Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt:12, Sayı:3, s. 85-178.
- GÜNDÜZ, H. ve S. BOZKUŞ (2012), “Rekabet İhlallerinden Doğan Zararın Hesaplanması: AB Uygulaması Bağlamında Genel Yaklaşımlar/ Quantification of Antitrust Damages: General Approaches in The Light of EU Experience”, *Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, s. 51-102.
- GÜRKAYNAK, G., G. YARDIM ve G. KORKMAZ (2018), “The Concept of Causal Link within the scope of Compensation for Cartel Damages and the ‘Umbrella Effect’: A Discussion in Light of the CJEU’s Kone Decision”, *The Academic Gift Book of ELIG, Attorneys-at-Law in Honor of the 20th Anniversary of Competition Law Practice in Turkey*, s. 1-29.
- GÜRZUMAR, O. B. (2005), “Özel Hukuk Açısından 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun”, *4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve Bu Kanun’da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Taslak Sempozyumu* içinde, Ankara, s. 115-198.
- GÜRZUMAR, O. B. (2006), “Özel Hukuk Açısından 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun”, *4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ve Bu Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Taslak Sempozyumu* içinde, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara.
- GÜVEN, P. (2008), *Rekabet Hukuku*, Yetkin Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara.
- HANAĞASI, E. (2009), “Kollektif Menfaatin Hukuki Himayesi Biçimi Olarak Topluluk Davaları”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan* içinde, Cilt:1, Ankara, s. 351-410.

- HAUSFELD, M. D. ve I. SCHER (2020), “Umbrella liability: has its time come?”, <https://www.hausfeld.com/en-gb/what-we-think/competition-bulletin/umbrella-liability-has-its-time-come/>, Erişim Tarihi: 24.02.2024.
- HOVENKAMP, H. (2005), *Federal Antitrust Policy: The Law of Competition and Its Practice*, Third Edition, Thomson West, Hornbook Series, St. Paul, MN.
- IŞIK, B. (2023), “Amerikan Medeni Usul Hukukunda Taraf Sorgusu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:25, Sayı:2, s. 939-978.
- İNAN, N. (1999), “Rekabet Hukukunun Diğer Disiplinlerle İlişkisi”, *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları*, Ankara.
- İNAN, N. (2002), “Rekabet Hukuku Uygulamasında Adliye Mahkemelerinin Rolü”, *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı*, Ankara Barosu Yayınları Konferanslar Dizisi:03, s. 590-618.
- KANETİ, S. (2007), *Haksız Fiilde Hukuka Aykırılık Unsuru*, Kazancı Yayınevi, İstanbul.
- KARSLI A. (2012), *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Baskı, Alternatif Düşünce Yayınevi ve Dağıtım, İstanbul.
- KAYA, A. ve İ. YİĞİT (2016), “Rekabet İhlallerinden Doğan Tazminat Davalarında Zamanaşımı Süresi Ve Başlangıcı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:22, Sayı:3, s. 1549-1567.
- KAYIHAN, Ş. (2021), *Ticari İşletme Hukuku*, 7. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KAZAZ, G. (2019), “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yargılama Gideri Olarak Vekalet Ücreti”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- KESİCİ, B. (2017), *Rekabet Hukukunun İhlâlinde Kaynaklanan Haksız Fiil Sorumluluğu*, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- KILIÇOĞLU, A. M. (2013), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Turhan Kitabevi, 17. Baskı.
- KLINGSBERG, D. (1988), “Balancing The Benefits and Detriments of Private Antitrust Enforcement: Deterrence, Antitrust Injury, Standing and Other Proposed Solutions”, *Cardozo Law Review*, Cilt:9, s. 1215-1245.
- KOMNINOS, A. P. (2008), *EC Private Antitrust Enforcement*, Hart Publishing, Oxford.
- KORTUNAY, A. (2009), “AB Rekabet Hukukunda Tazminat Davalarına Yönelik Reform Çalışmaları ve Türk Hukuku Bakımından ‘De Lege Ferenda’ Düşünceler”, *Rekabet Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, s. 81-138.
- KOYUNCU, T. (2012), *Rekabet Hukukunda Tazminat Davalarının Etkinliği Perspektifinden Toplu Dava Modelleri*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:128, Ankara.
- KURU, B. (2001), *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 1. Cilt, 6. Baskı, Demir Müşavirlik ve Yayıncılık Ltd. Şti. Yayın, No:2, İstanbul.
- KURU, B. (2006), “Dava Şartları”, *Makaleler*, Ankara, s. 147-188.
- KURU, B. (2017), *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, Ankara.
- KURU, B. ve B. AYDIN (2021), *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara.

KURU, B., R. ARSLAN ve E. YILMAZ (2007), *Medeni Usul Hukuku*, Yetkin Yayıncılık, Ankara.

LABORDE, J. F. (2021), “Cartel damages actions in Europe: How courts have assessed cartel overcharges (2021 ed.)” *Legal Practices, Concurrences* N°3-2021, s. 232-242, https://awards.concurrences.com/IMG/pdf/09.concurrences_3-2021_legal_practices-laborde-coul_4_-3.pdf?72354/5bec65742d932eb601fdb031a25fe0b84ae75a98472ace47389cf492657895ec, Erişim Tarihi: 01.03.2024.

LANCIERI, F., E. A. POSNER ve L. ZINGALES (2022), “The Political Economy Of The Decline Of Antitrust Enforcement In The United States”, *NBER Working Papers*, National Bureau of Economic Research, Inc.

LOEVINGER, L. (1958), “Private Action - The Strongest Pillar of Antitrust”, *Antitrust Bulletin*, Cilt:3, Sayı:2, s. 167-177.

MAXEINER, J. R., N. G. GÜRCAN ve M. A. GÜL (2014), “Amerikan Kuralı: Aslan Payını Alır”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:16, s. 757-778.

MCCARTHY, E., A. MALTAS, M. BAY ve J. RUIZ-CALZADO (2007), “Litigation Culture Versus Enforcement Culture: A Comparison of US and EU Plaintiff Recovery Actions in Antitrust Cases”, *The Antitrust Review of the Americas 2007, Global Competition Review*, Londra.

MILUTINOVIC, V. (2007), “EC Competition Law A Critical Assessment” Oxford and Portland, Oregon, s. 726-757.

NARBAY Ş. ve B. KESİCİ (2015), “Ticaret Ortaklıklarında Yapısal Değişiklik Kararına Karşı Öngörülen İptal Davası Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, Cilt:1, sayı:2, s. 107-160.

NİHAİ RAPOR (2007), “Making Antitrust Damages Actions More Effective in the EU: Welfare Impact and Potential Scenarios”, https://iris.luiss.it/retrieve/e163de41-3a05-19c7-e053-6605fe0a8397/impact_study.pdf, Erişim Tarihi: 16.03.2024.

OĞUZMAN, M. K. ve M. T. ÖZ (2014), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilip Güncelleştirilmiş 11. Bası, Cilt:2, İstanbul.

ÖZBAY, İ. (2009), *Grup Davaları*, Yetkin Yayınları, Ankara.

ÖZSUNAY, E. (2005), “Rekabet Kısıtlamalarının Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları: Amerikan, Alman, İsviçre ve AB Rekabet Hukuklarının Işığında 4054 Sayılı RKHK’deki Çözümlerin Değerlendirilmesi”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu – III* içinde, Erciyes Üniversitesi ve Rekabet Kurumu Yayını, Kayseri, s. 117-151.

PEKCANITEZ H., M. ÖZEKES, M. AKKAN ve H. T. KORKMAZ (2017), *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, 15. Baskı, İstanbul.

PEKCANITEZ, H. (1980), “Mes’ele-i Müstehire”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1.

PEKCANITEZ, H., O. ATALAY ve M. ÖZEKES (2013), *Medeni Usul Hukuku*, 14. Bası, Ankara.

RILEY, A. (2005), “Beyond Leniency: Enhancing Enforcement in EC Antitrust Law”, *World Competition*, Cilt:28, Sayı:3, s. 377-400.

- SANLI, K. C. (2000), *Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği*, Rekabet Kurumu Yayınları No:3, Ankara.
- SANLI, K. C. (2003), “Türk Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu – I* içinde, Kayseri, s. 197-262.
- SANLI, K. C. (2013), “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları: Genel Bakış ve Sorunlar”, *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları*, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, s. 15-83.
- SANLI, K. C. (2018), “Rekabet Kurulu’nun 12 Banka Hakkında Verdiği İhlal Kararı Üzerine Açılmakta Olan Tazminat Davaları Hakkında Bazı Düşünceler”, *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt:16, Sayı:183, s. 1091-1157.
- SANLI, K. C., B. KESİCİ ve C. DOĞAN (2018), “Güncel Yargı Tatbikatı Işığında Rekabet Kurulunun 12 Banka Kararı Üzerine Açılan Tazminat Davaları Bağlamında Ampirik Bir İnceleme”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt:34, Sayı:4, s. 123-200.
- SAYHAN, İ. (2005), “Rekabet Hukukunda Tazminat Sorumluluğu Bakımından Hukuka Aykırılık Unsuru ve Sorumluluğun Sınırı”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt:5, Sayı:3, s. 29-61.
- SEKMEN, O. (2013), *Rekabet Hukukunda Tazminat Sorumluluğu*, Bilge Yayınevi, Ankara.
- SILBERMAN, L. J., A. R. STEIN ve T. B. WOLF (2006), *Civil Procedure Theory and Practice*, Second Edition, Aspen Publishing, New York.
- SMITH, S. (2021), “The Indirect Purchaser Rule and Private Enforcement of Antitrust Law: A Reassessment”, *Journal of Competition Law & Economics*, Cilt:17, Sayı:3, s. 642-685.
- ŞAHBAZ, A. U. (2008), *ABD Uygulaması Işığında Rekabet İhlallerinden Doğan Zararların Tayini ve Tazmini*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:88, Ankara.
- ŞAHİN, E. (2014), “Şemsiye Etkisi Nedeniyle Zarar Görenlerin Tazminat Taleplerinin Avrupa Birliği Rekabet Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi: Kone Kararının Yansımaları”, *Rekabet Dergisi*, Cilt:15, Sayı:2, s. 89-126.
- ŞAHİN, M. (2013), *Rekabet Hukukunda Tazminat Talepleri*, On İki Levha Yayınevi, İstanbul.
- ŞENER, O. H. (2020), *Ticari İşletme Hukuku*, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- TEK, G. S. (2012), “Tüketici Mahkemelerinin Görevi, Yetkisi ve Tüketici Mahkemelerinde Yapılan Yargılama Usulü”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 99-100, s. 127-171.
- TEKİNALP, Ü. (2005), “Rekabet Sınırlamaları ve Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Yasağına Aykırılığın Özel Hukuka İlişkin Sonuçları”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu – III* içinde, Erciyes Üniversitesi ve Rekabet Kurumu Yayını, Kayseri.
- TEKİNAY, S. S., S. AKMAN, H. BURCUOĞLU ve A. ALTOP (1993), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Filiz Kitabevi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul.

TOPÇUOĞLU, M. (2001), *Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No:7, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara.

TOPÇUOĞLU, M. (2009), “Rekabet Hukukunda Üç Kat Tazminat”, *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu* içinde, Gazi Üniversitesi, Ankara, s. 5-59.

TUNÇOMAĞ, K. (1972), *Borçlar Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayınları.

TUTUMLU, M. A. (2008), *Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması*, Ankara.

TUTUMLU, M. A. (2015), *Tüketici Yargılaması Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

UTKU, H., B. POLAT ve S. DENİZ (2012), “Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davalarında Usul Sorunları/Tort Liability in Competition Law and Procedural Problems in Action for Damages”, *Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1, s. 103-136.

ÜLGEN, H., M. HELVACI, A. KAYA ve N. F. NOMER ERTAN (2019), *Ticari İşletme Hukuku*, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul.

VAKERICS, T. V. (2010), *Antitrust Basics*, Law Journal Press, New York.

WALLER, S. W. (2010), “Review of Recent Antitrust Books (2009-2010)”, *Loyola University Chicago School of Law Research Paper No. 2011-007*.

WHISH, R. (2009), *Competition Law*, Oxford University Press.

WOODS, D., A. SINCLAIR ve D. ASHTON (2004), “Private Enforcement of Community Competition Law: Modernisation and the Road Ahead”, *Competition Policy Newsletter*, Sayı:2, s. 32 vd.

YEŞİL KİTAP (2005), “European Commission, GREEN PAPER, Damages Actions for Breach of EC Antitrust Rules”, Brussels, 19.12.2005, COM (2005) 672.

YILMAZ, E. (2013), *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Değiştirilmiş 2. Baskı, Ankara.

YILMAZSOY, E. (2022), “Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem İle Doğurduğu Hüküm Ve Sonuçlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

YİĞİT, İ. (2012), “Rekabet İhlallerinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Türk Mevzuatı

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

5326 sayılı Kabahatler Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

1136 sayılı Avukatlık Kanunu

492 sayılı Harçlar Kanunu

818 sayılı Borçlar Kanunu

765 sayılı Türk Ceza Kanunu

Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (Resmi Gazete: 21.09.2023/32316)

AB Mevzuatı

Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty.

2014/104/EU Directive on Certain Rules Governing Actions for Damages Under National Law of Infringements of the Competition Law Provisions of the Member States and of the European Union.

ABD Mevzuatı

Federal Rules of Civil Procedure.

Rekabet Kurulu Kararları

08.03.2013 tarihli ve 13-13/198-100 sayılı karar.

AB ve Üye Ülke Mahkeme Kararları

Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM and NV Fovior, Case 127-73, (1974).

Courage Ltd. v. Bernard Crehan, Case 453/99, (2001).

Vincenzo Manfredi and Others v. Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA, Case 295/04, (2006).

Kone AG and Others v. ÖBB-Infrastruktur AG, Case 557/12 (2014).

ABD Temyiz Mahkemeleri ve Yüksek Mahkeme Kararları

Mid-West Paper Products v. Continental Group 592 F.2d (1979).

In re Coordinated Pretrial Proceedings in Petroleum Products Antitrust Litigation 691 F.2d 1335 (1982).

In re Beef Industry Antitrust Litigation, 600 F.2d 1148 (1979).

State of Washington v. American Pipe & Construction Co., 280 F. Supp. 802 (1968).

Hanover Shoe Inc. v. United Shoe Machinery Corp. 392 U.S. 481 (1968).

Illinois Brick Co. v. Illinois 431 U.S. 720 (1977).

Pace Industries, Inc. v. Three Phoenix Co., 813 F.2d 234, (1987).

Yargıtay Kararları

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E.1999/3350, K. 1999/6364, T. 01.11.1999.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/3755, K. 2006/7408, T. 23.06.2006.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2006/9834, K. 2007/12673, T. 10.10.2007.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2010/4-61, K. 2010/84, T. 17.02.2010.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2012/15359, K. 2014/5834, T. 25.3.2014.

Yargıtay 11 Hukuk Dairesi, E. 2014/13296, K. 2015/4424, T. 30.03.2015.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/3450, K. 2015/11139, T. 27.10.2015.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/5134, K. 2016/2543, T. 08.03.2016.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, E. 2016/12718, K. 2016/18811, T. 19.10.2016.

- Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2015/18051, K. 2016/12455, T. 07.11.2016.
Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2016/10957, K. 2017/4906, T. 13.06.2017.
Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2016/10649, K. 2017/5244, T. 20.06.2017.
Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2021/18403, K. 2021/6089, T. 05.10.2021.
Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2021/7383, K. 2022/2486, T. 28.03.2022.
Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2020/8414, K. 2022/3556, T. 28.04.2022.
İlk Derece Mahkemesi Kararları
Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2016/955, K. 2017/729, T. 25.10.2017.
Antalya 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2016/753, K. 2017/531, T. 21.09.2017.
Ankara 2. İdare Mahkemesi, E. 2022/925, K. 2022/853, T. 26.04.2022.

Üniversiteler Mahallesi
1597. Cadde No: 9
06800 Bilkent - Çankaya /ANKARA
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)